

Forssan suppea Hyvinvointikertomus 2022

JOHDANTO

- 1. HYVINVOINNIN, TERVEYDEN JA TURVALLISUUDEN EDISTÄMISEN KOKONAISUUDESTA**
 - 1.1 Lainsäädäntö kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tukena**
 - 1.2 Hyvinvointityön merkittävimmät asiakirjat: hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelma**

- 2. VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2017-2021: INDIKAATTOREIDEN JA MUUN TIEDOT OSOITTAMA HYVINVOINTI**
 - 2.1 Koko väestöä koskevat indikaattorit: väestökehitys, talous, elinvoima ja työllisyys**
 - 2.2 Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet sekä nuoret ja nuoret aikuiset**
 - 2.3 Työikäiset**
 - 2.4 Ikäihmiset**
 - 2.5 Kaikkia ikäryhmiä koskevat hyvinvointitekijät: sairastavuus, turvallisuus, osallisuus, päihteiden käyttö, asuminen ja ympäristö, hyvinvointia tukevat vapaa-aikapalvelut**

- 3. FORSSAN SEUDUN HYVINVOINTIKERTOMUS JA -SUUNNITELMA 2017-2021**
 - 3.1 Painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet**
 - 3.2 Suunnitelmaan liitetyt hyvinvoinnin edistämistä tukevat asiakirjat**
 - 3.3 Forssan seudun Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2017-2021 tavoitteiden toteutumisesta**

- 4. FORSSAN HYVINVOINTITYÖN TULEVISTA RAKENTEISTA, VASTUISTA JA DOKUMENTEISTA**
 - 4.1 Yhteiset asukkaat – yhteinen vastuu hyvinvointityöstä**
 - 4.2 Forssan Hyvinvointisuunnitelman 2022-2025 laatimisesta**

- 5. HYVÄKSYMINEEN**

JOHDANTO

Suomen historian mittavimman julkishallinnon organisaatiouudistuksen toteutuessa ja hyvinvointialueiden aloittaessa toimintansa ollaan uuden edessä myös hyvinvointityön tulokulmasta. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on ollut lailla määriteltyä toimintaa jo aiemmin, mutta ko. työ on koettu pääsääntöisesti sote-sektorin tehtäväksi ja nyt on edessä selkeä muutos kohti laaja-alaisempaa käsitystä hyvinvointityön kokonaisuudesta, vastuista ja rooleista sekä mahdollisuuksista. Terveyden edistämisen vaatimus on kirjattu jo 1800-luvun lopun ohjeeseen terveydenhuollon toimijoille ja hyvinvoinnin edistäminen on noussut sen rinnalle 2000-luvulla. Valtioneuvoston julkaistessa 2021 Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden (HyTeTu) edistäminen 2030 -periaatepäätöksen (Valtioneuvoston julkaisu 2021:14) sekä sitä tukevan toimeenpano-ohjelman käsite väestön kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemisesta laajeni edelleen. Viime vuosina hyvinvoinnin -käsitteen lähiterminä on alettu käyttää sosiaalisen kestävyuden -käsitettä, joka puolestaan on rinnastettu ekologiseen ja taloudelliseen kestävyteen.

Laaja-alaisen hyvinvointityön (vrt. HyTeTu) onnistumisen edellytyksenä on ymmärrys siitä, että työ on kaikille elämäntilanteille ulottuvaa, kaikkiin väestön ikäryhmiin kohdistuvaa ja toimialarajat ylittävää - ja ennen kaikkea siitä, että hyvinvointityö on mahdollistavaa sekä taloudellisesti ja toiminnallisesti vaikuttavaa.

Vuoden 2023 alusta alkaen työ ja siihen liitettävät vastuut organisoituvat perustetuille hyvinvointialueille sekä kuntiin ja tuolloin hyvinvointityön suunnitelmallinen yhteistyö, johon kaikki toimijat sitoutuvat rooliensa mukaisesti, on ensi arvoisen tärkeää. Paikalliset tarpeet hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämässä vaihtelevat kunnittain ja siksi työn taustalla on oltava vahva paikallisten olosuhteiden tuntemus ja tietoon perustuva analyysi nykytilanteesta sekä arviot tulevaisuuden skenaarioista.

Hyvinvointityön merkittäviä toimijoita ovat myös kuntien ja hyvinvointialueiden organisaatioiden ulkopuoliset toimijat, kuten 3. ja 4. sektorin toimijat, seurakunnat, yritykset, alueelliset toimijat ja vapaaehtoiset kuntalaiset. Kaikkien toimijoiden vahvuuksien ja osaamisen hyödyntäminen luo pohjan yhteistyölle sekä takaa kullekin toimijataholle oman ominaislaatunsa mukaiset toimintamahdollisuudet yhteisten tavoitteiden edistämiseksi. Myös yksittäiset kuntalaiset ovat oman hyvinvointinsa edistämässä vastuullisia ja osallisia, siksi HyTeTu -työn merkittävä lähtökohta on osallisuuden mahdollistaminen ja tavoiteltava osallisuuden kokemus.

Tähän asiakirjaan on kuvattu tämänhetkisen laaja-alaisen hyvinvointityön lainsäädännön tilannetta ja ko. työn lähitulevaisuuden haasteet kunnille ja kuntatoimijoille. Dokumentissa katsotaan sekä ajassa taaksepäin tarkasteltaessa menneiden vuosien seudullisesti toteutettua hyvinvointityötä että hahmotellaan tulevan työn organisoitumista ja sisällöllisiä työkokonaisuuksia kuntakohtaisesti Forssassa. Kaikilta osin tämä asiakirja ei siis ole perinteinen Hyvinvointikertomus, vaan *dokumentti, jolla sillataan nivelvaihe seudullisesta, hyvinvointikuntayhtymälle vastuutetusta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä kunnan omalta osaltaan vastaamaan ja yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa toteuttamaan HyTeTu-työhön.*

Forssan kuntastrategian tarkistamistyö ajoittuu vuodelle 2022. Hyvinvointityön kokonaisuus on osa kunnan strategista johtamista ja siksi strategiatyöllä ja strategiaan kirjattavilla painotuksilla on suora vaikutus myös tuleviin HyTeTu-työn asiakirjoihin, myös myöhemmin kuluvana vuonna Forssan Hyvinvointiryhmän toimesta laadittavaan Hyvinvointisuunnitelmaan.

Nykyisen ja tulevan valtuustokauden taitteessa tullaan laatimaan laaja Hyvinvointikertomus 2025-2028, joka sisältää sekä Hyvinvointikertomuksen (vrt. menneiden vuosien tavoitearvioinnin ja selvitys kunnan hyvinvoinnin tilasta) että Hyvinvointisuunnitelman. Ko. työssä tullaan hyödyntämään Sähköinen hyvinvointikertomus -työkalua (SHVK).

1. HYVINVOINNIN, TERVEYDEN JA TURVALLISUUDEN EDISTÄMISEN KOKONAISUUDESTA

1.1 Lainsäädäntö kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tukena

Kuntalaki määrittää kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisen yhdeksi kunnan merkittävimmistä perustehtävistä (Kuntalaki 410/2015, §1, §37). Lain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 6§:n mukaan "Kunnan on edistettävä asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin, kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin." (612/2021).

Terveydenhuoltolain (1326/2010) luvussa 2 määritellään laajasti kunnan tehtäviä kuntalaisten terveyden edistämiseksi. Sen mukaan kunnan on edistettävä kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä paikalliset olosuhteet ja tarpeet huomioiden suunnitelmallisesti ja ennaltaehkäisevästi. Ko. työssä keskeisimmät työalueet ovat kunnan hyvinvoinnin osa-alueiden tilan arviointi, tavoitteiden asettaminen hyvinvointityölle, em. tavoitteiden toteutumisen seuranta, kuntalaisten hyvinvoinnin tilan seuranta ja arviointi väestöryhmittäin sekä yhteistyön tekeminen muiden keskeisten hyvinvointitoimijoiden kanssa. Käytännössä kunta toteuttaa em. vastuutaan laatimalla valtuustokausittain hyvinvointikertomuksen ja hyvinvointisuunnitelman, toteuttamalla päätösten ennakoarviointi sekä nimeämällä organisaationsa vastuutahot hyvinvointityöhön

Hyvinvointityö on arjessa kunnan kaikkien toimialojen ja palvelujen järjestäjien asia. Sillä parannetaan kuntalaisten elämänlaatua sairauksia ja syrjäytymistä ehkäisemällä sekä vahvistamalla työllisyyttä, aktiivista elämäntapaa, yhdenvertaisuutta ja sosiaalista pääomaa ja lisäämällä osallisuuden kokemusta.

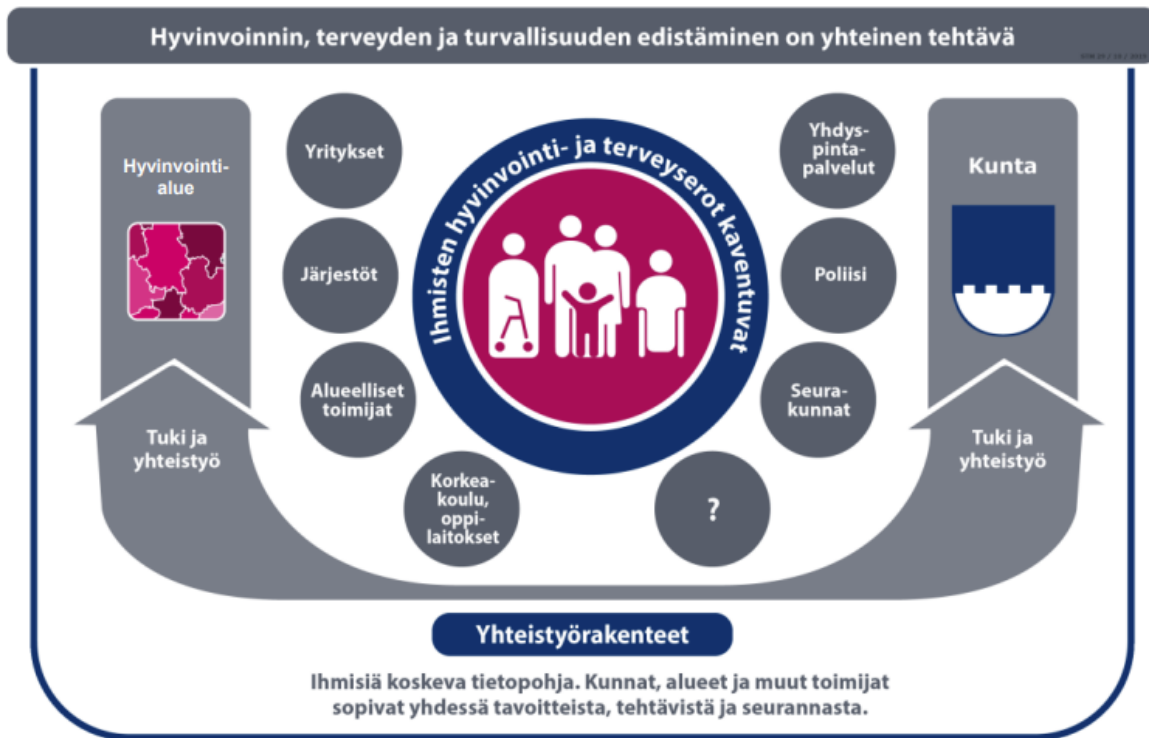
Yhteistyöhön liittyen on hyvinvointityöstä Terveydenhuoltolaissa todettu, että "Jos sosiaali- ja terveydenhuolto on järjestetty useamman kunnan yhteistoimintana, yhteistoiminta-alueen on osallistuttava asiantuntijana eri toimialojen väliseen yhteistyöhön sekä sosiaalisten ja terveysvaikutusten arviointiin alueen kunnissa" (1326/2010, 12§).

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisen siirtyminen 1.1.2023 toimintansa aloittavien hyvinvointialueiden vastuulle tulee siis muuttamaan hyvinvointityön toteuttamista siten, että em. hyvinvointialueista ja kunnista tulee jatkossa merkittävät yhteistyökumppanit hyvinvoinnin edistämässä.

Huomioitavaa on, että Kuntalain (410/2015), Terveydenhuoltolain (1326/2010) sekä Lain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) ohella viittauksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen löytyy myös mm. Liikuntalaista (390/2015), Laista kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019), Laista vapaasta sivistystyöstä (632/1998), Varhaiskasvatuslaista (540/2018), Oppivelvollisuuslaista (1214/2020), Laista kotoutumisen edistämisestä (1386/2010), Ympäristönsuojelulaista (527/2014), Laista ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015), Tupakkalaista (549/2016), Alkoholilaista (1143/1994), Museolaista (314/2019), Kirjastolaista (1492/2016), Sosiaalihuoltolaista (1301/2014), Työturvallisuuslaista (738/2002), Nuorisolaista (1285/2016), Maankäyttö- ja rakennuslaista (132/1999) sekä kansainvälisiä velvoitteita sisältävässä EU-lainsäädännöstä ja erilaisista kunnille suunnatuista informaatio-ohjauksen oppaista, ohjeista ja suosituksista.

Lainsäädännössä vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä on siis annettu kunnille ja tulevaisuudessa Lain hyvinvointialueesta (611/2021) mukaan myös hyvinvointialueille (611/2021, §1, §14). Molempien organisaatioiden on edistettävä terveyttä ja hyvinvointia omissa toiminnoissaan, seurattava paikallisia/alueellisia elinoloja, asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden toteutumista sekä siihen vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin, asetettava HyTeTu -työlleen strategisessa suunnittelussaan tavoitteet ja

määriteltävä niiden suuntaiset toimenpiteet, tehtävä hyvinvointiin ja terveyteen liittyen päätöstensä vaikutusten ennakoarviointia väestöryhmittäin, raportoitava vuosittain valtuustoilleen ko. työn edistymisestä sekä laadittava valtuustokausittain hyvinvointikertomus- ja -suunnitelma. Keskinäisen yhteistyön lisäksi molempien yhteistyövelvoite ulottuu alueellaan toimivien muiden julkisten toimijoiden, yleishyödyllisten yhteisöjen ja yksityisten yritysten kanssa tehtävään yhteistyöhön. Erinomaisen merkittävän vastuu kokonaisvaltaisessa hyvinvointityössä on järjestöjen toimintaedellytysten ja vaikutusmahdollisuuksien monimuotoisessa edistämisessä. Linjakkaan ja kattavan HyTeTu-työn takaamiseksi lainsäädäntö velvoittaa kuntia ja hyvinvointialueita vuosittaisiin neuvotteluihin, joissa päätetään työn tavoitteista, toteutuksesta ja seurannasta.

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen yhteistyössä. Lähde: STM

1.2 Hyvinvointityön merkittävimmät asiakirjat: hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelma

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnittelun, seurannan, arvioinnin ja raportoinnin lakisääteinen työväline on hyvinvointikertomus, joka laaditaan valtuustokausittain. Se on monipuolisiin kuntakohtaisiin indikaattoreihin sekä erilaisiin arviointimateriaaleihin perustuva tiivis katsaus kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta ja siihen liittyvistä tekijöistä. Hyvinvointikertomuksella tuotetaan siis seurantatietoa erilaisista jo toteutetuista toimenpiteistä ja niiden vaikutuksista kuntalaisten hyvinvointiin.

Hyvinvointisuunnitelma on dokumentti, joka suuntaa tulevaan ja jossa asetetaan tuleville vuosille painopisteitä, tavoitteita ja toimenpiteitä hyvinvointikertomuksessa tuotettuihin tietoihin perustuen. Hyvinvointisuunnitelman toteutumista arvioidaan ja siitä raportoidaan kunnan hyvinvoinnista vastaavalle toimielimelle ja edelleen valtuustolle vuosittain.

Hyvinvointikertomus ja Hyvinvointisuunnitelma voidaan koostaa joko yhtenä tai erillisinä - toki toisiinsa kiinteästi liittyviä - dokumentteina. Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma ovat osa kunnan strategiatyötä ja niiden yhteys kuntastrategiaan ja vuosittaiseen toiminnan suunnittelun sykliin on merkittävä kunnan strategiajohtamisen kokonaisuutta ajatellen.

Merkittäviä kunnan hyvinvointityötä tukevia asiakirjoja ovat myös hyvinvointikertomus ja -suunnitelma -kokonaisuuteen liitettävät erillisohjelmat ja linjausasiakirjat, jotka kohdentuvat hyvinvoinnin edistämiseen väestöryhmä-, palvelu- tai hyvinvointityön osa-alue tarkastelun tulokulmista.

Forssassa Hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman valmistelu on aiemmin vastuutettu Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymälle ja ne on laadittu seudullisina. Myös em. asiakirjaan liitetyt erillisohjelmat ja linjausasiakirjat ovat olleet pääsääntöisesti kaikkia seudun viittä kuntaa koskevia. Kun sote-palvelujen järjestäminen seudullisesti lakkaa ja Kanta-Hämeen hyvinvointialue aloittaa toimintansa vuoden 2023 alussa, lakisääteinen hyvinvointityö siirtyy siis tehtäväksi yksittäisissä kunnissa ja hyvinvointialueilla. Myös hyvinvointikertomukset laaditaan tulevaisuudessa hyvinvointialueella koko ko. aluetta koskevina ja kunnissa yksittäisiä kuntia koskevinä. Luonnollisesti em. kertomukset muodostavat yhdensuuntaisen kokonaisuuden siten, että hyvinvointialueen suunnitelmassa määritellään laajat linjaukset ja hyvinvointityön strateginen tavoitteenasettelu kaikkia alueen kuntia koskien ja kuntakohtaisissa suunnitelmissa keskitytään alueellisten tavoitteiden konkretisointiin sekä niiden täydentämiseen tarkoituksenmukaisesti paikallisilla huomioilla.

Hyvinvointikertomus toimii siis tulevaisuudessakin hyvinvointityön keskeisenä asiakirjana ja jatkossa myös hyvinvointisuunnitelman laatiminen on lailla määritelty. Laadinta-aikatauluiltaan ne on sidottu valtuustokauteen, mutta hyvinvointisuunnitelmaan kirjattavaa tavoitteenasettelun ja toimenpiteiden määrittelyn toteutumista arvioidaan vuosittain. On ensi arvoisen tärkeää, että jatkossa hyvinvointialueen ja kunnan hyvinvointityön kokonaisuus on linjausten ja tavoitteiden osalta yhdensuuntaista ja koordinoitua.

Koska vuosien 2017-2020 hyvinvointikertomus on Forssan osalta laadittu seudullisena, on myös sen hyvinvointisuunnitelma -osion tavoitteet ovat velvoittaneet kaikkia seudun kuntia. Nyt hyväksyttävä hyvinvointikertomus toimii nivelvaiheessa suppeana asiakirjana, jossa saatetaan päätökseen seudullinen tarkastelu ja jonka jälkeen tulevaisuuden hyvinvointityön suunnittelun fokus siirtyy Forssaan, kuitenkin siten, että se linjautuu hyvinvointialueen hyvinvointityöhön. Nivelvaiheesta, uudesta tarkastelukulmasta sekä hyvinvointityön uudelleen organisoinnista johtuen tällä valtuustokaudella hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelma laaditaan erillisinä asiakirjoina.

Nyt laaditussa hyvinvointikertomuksessa tarkastellaan siis edellisen, seudullisena laaditun kertomuksen suunnitelmaosiossa määriteltyjen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista, mutta varsinainen kokonaisarvio tulevaan hyvinvointisuunnitelmaan asetettavien tavoitteiden ja toimenpiteiden lähtökohdista määritellään vasta Hyvinvointisuunnitelma 2022-2025 -asiakirjassa.

Myös perinteinen indikaattoritarkastelu toteutetaan Hyvinvointisuunnitelmassa, koska on tarkoituksenmukaista linjata kuntalaisten hyvinvointi- ja terveysosoittimet uudelleen ja rakentaa niistä ajantasainen indikaattori- ja arviointikriteerikokonaisuus.

Nykyisen ja tulevan valtuustokauden taitteessa tullaan laatimaan jälleen laaja hyvinvointikertomus, jossa samassa asiakirjassa ovat sekä hyvinvointikertomus- että suunnitelma. Tuolloin tähän hyvinvointityön perusasiakirjaan tullaan myös kokonaisuudessaan hyödyntämään sähköistä hyvinvointikertomus -työkalua (SHVK).

2. VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2017-2021: INDIKAATTOREIDEN JA MUUN TIEDOT OSOITTAMA HYVINVOINTI

Kuten luvussa 1.2. on mainittu perinteinen indikaattoritarkastelu toteutetaan Hyvinvointisuunnitelma 2022-2025 yhteydessä ajantasaisen indikaattori- ja arviointikriteerikokonaisuuden määrittelyn jälkeen. Tässä luvussa on kuitenkin kirjattuna osa hyvinvointialueen ensimmäisessä Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma -asiakirjassa esitetyistä hyvinvoinnin ja terveyden tilaa selvittävistä tiedoista, jotka pohjautuvat THL:n suosituksen mukaiseen hyvinvointikertomuksen minimietietosisältöön ja jotka kuvaavat tilannetta Forssassa ja keskimäärin Kanta-Hämeessä. Mahdolliset muut, paikallisesti kerätyt hyvinvointitiedot on lisätty niitä koskeviin kohtiin.

Indikaattoritarkastelun taulukot ovat kopioita alueen suunnitelmasta ja niiden tulkinta tapahtuu alla olevan kuvion mukaisesti.

Indikaattoriarvon suhteellinen muutos

ilmaistaan prosentteina: viimeisintä arvoa verrataan viiden vuoden takaiseen arvoon tai mikäli sitä ei ole saatavissa, niin neljän tai kolmen vuoden takaiseen arvoon

Viime vuosien kehitys (indikaattoriarvot)

Viimeisin indikaattoriarvo Kanta-Hämeessä, kunnissa ja vertailumaakunnissa sekä tämän mukainen järjestys ja vertailu

Ympyrän kehän vahvuus ilmaisee muutoksen voimakkuutta – mitä paksumpi ympyrän kehä, sitä suurempi muutos.

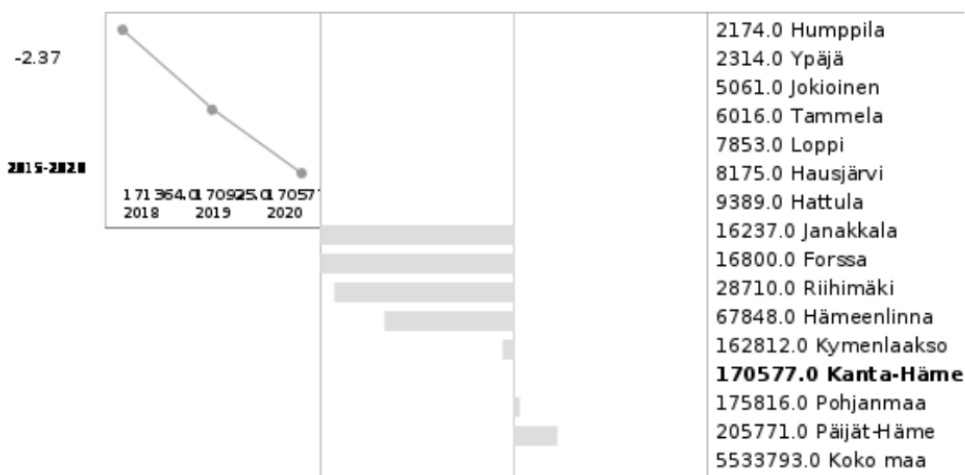
Ympyrän kehän ja suuntakuvaajan väri riippuu tapahtuneesta muutoksesta ja indikaattorin arvotuksesta (onko muutos arvioitu tai arvotettu myönteiseksi vai kielteiseksi asiaksi)

Vertailukunnat suhteessa kuntaan:

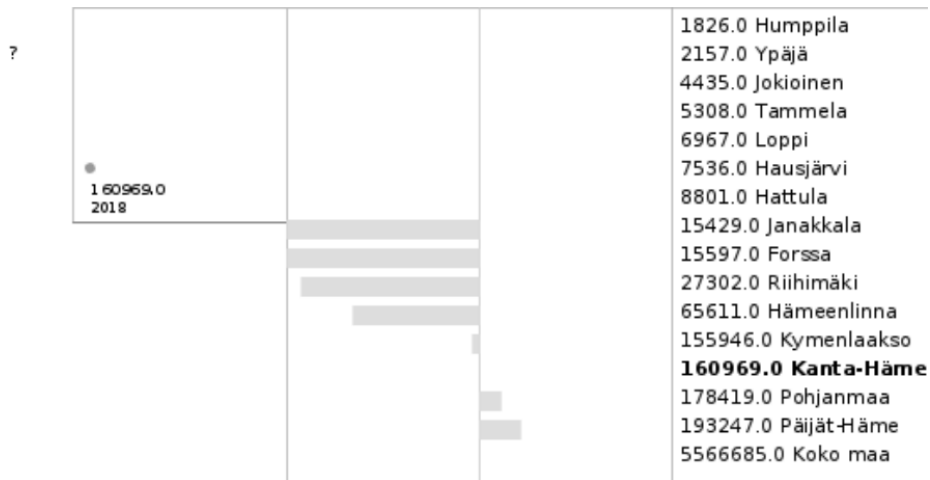
- **Vihreä palkki** = kunnan/vertailumaakunnan tilanne on vähintään 10 prosenttia parempi kuin Kanta-Hämeessä
- **Punainen palkki** = kunnan/vertailumaakunnan tilanne on vähintään 10 prosenttia huonompi kuin Kanta-Hämeessä
- **Keltainen palkki** = kunnan/vertailumaakunnan tilanne ei ole huonompi eikä parempi kuin Kanta-Hämeessä (ero alle 10 prosenttia)
- **Harmaa palkki** = indikaattoria ei ole arvotettu (indikaattorin saamaa arvoa ei ole määritetty myönteiseksi eikä kielteiseksi asiaksi)

2.1 Koko väestöä koskevat indikaattorit: väestökehitys, talous, elinvoima ja työllisyys

Väestö 31.12.

Väestöennuste 2030

0 - 6-vuotiaat, % väestöstä, väestöennuste 2030

7 - 15-vuotiaat, % väestöstä, väestöennuste 2030

16 - 24-vuotiaat, % väestöstä, väestöennuste 2030

25 - 64-vuotiaat, % väestöstä, väestöennuste 2030

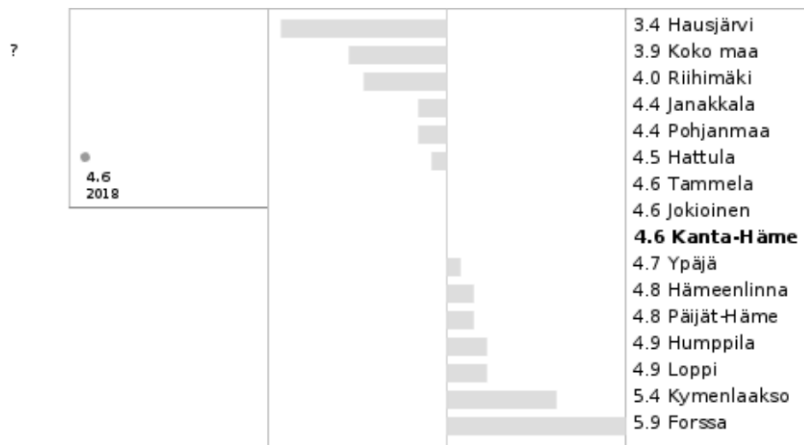
65 vuotta täyttäneet, % väestöstä, väestöennuste 2030

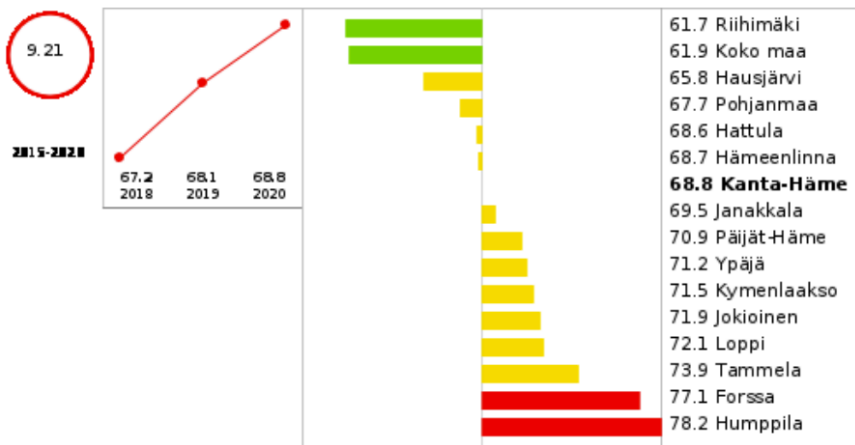
75 vuotta täyttäneet, % väestöstä, väestöennuste 2030

85 vuotta täyttäneet, % väestöstä, väestöennuste 2030

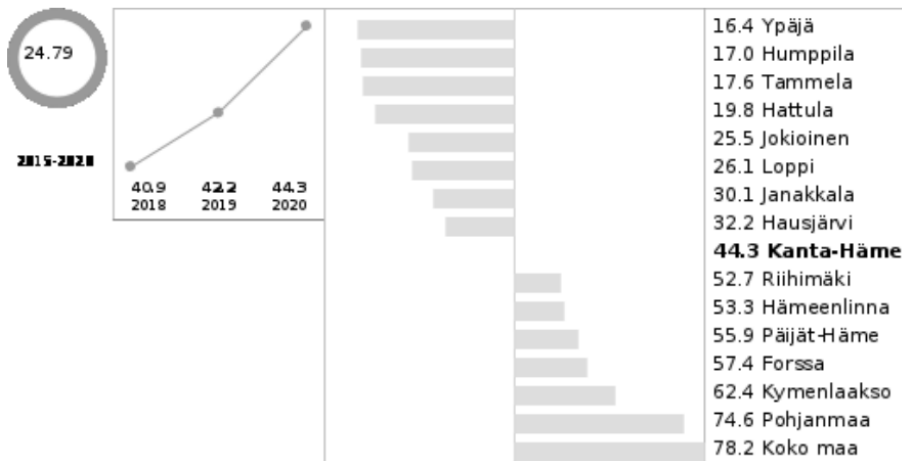

Huoltosuhte, demografinen

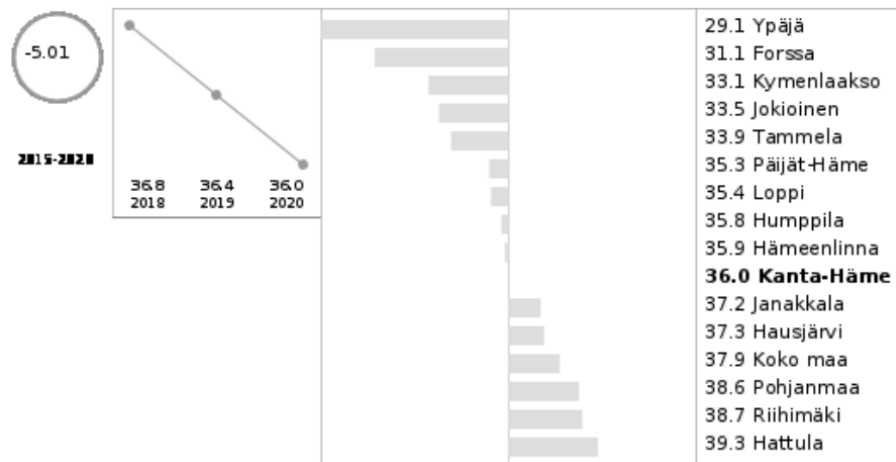

Demografinen (tai väestöllinen) huoltosuhte ilmaisee, kuinka monta alle 15-vuotiasta ja 65-vuotta täyttänyttä on sataa 15 - 64-vuotiasta (työikäistä) kohti. Mitä enemmän on lapsia ja/tai eläkeikäisiä, sitä korkeampi huoltosuhteen arvo on.

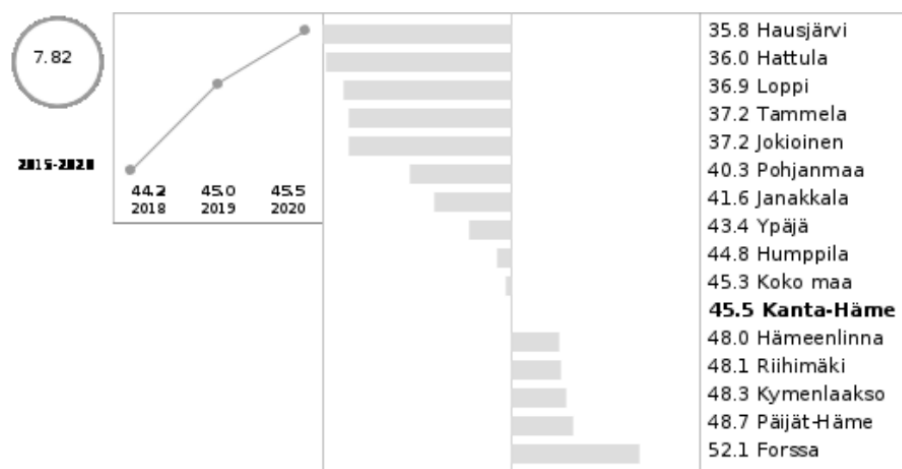
Muu kuin suomi, ruotsi tai saame äidinkielenä / 1 000 asukasta

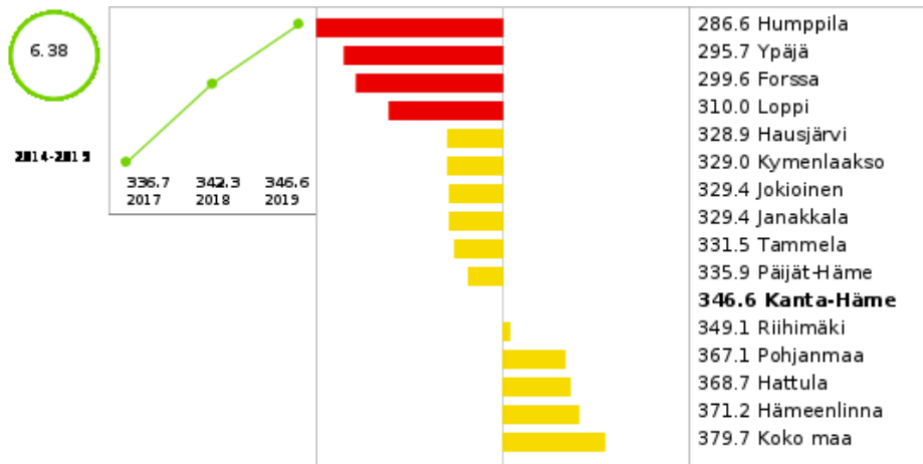
Lapsiperheet, % perheistä

Yhden hengen asutokunnat, % asutokunnista

Koulutustasomittain

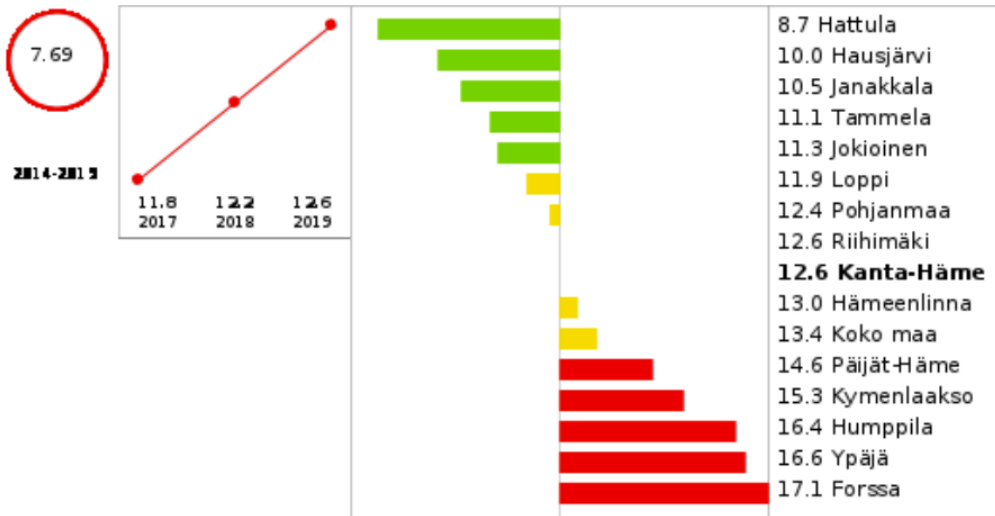
Koulutustasomittain-indikaattori ilmaisee väestön koulutustason, joka on mitattu laskemalla perusasteen jälkeen suoritettun korkeimman koulutuksen keskimääräinen pituus henkeä kohti. Vuonna 2019 se oli Kanta-Hämeessä 346,6 (koko maa 379,7), mutta eriytymistä alueen sisällä on nähtävissä kuntien sisällä tapahtuvan eriytymisen lisäksi.

Forssan elinvoiman tilaa seurataan kaupungin työllisyyspalveluiden toimesta kuukausittain julkaistavalla Elinvoimakatsauksella, joka jaetaan kaupungin elinvoimapolitiikan toteutumisesta vastaaville ydintoimijoille. Alla taulukkoon koottuna Elinvoimakatsauksen indikaattoreita ja tunnuslukuja kolmen viimeisen kuukauden ajalta:

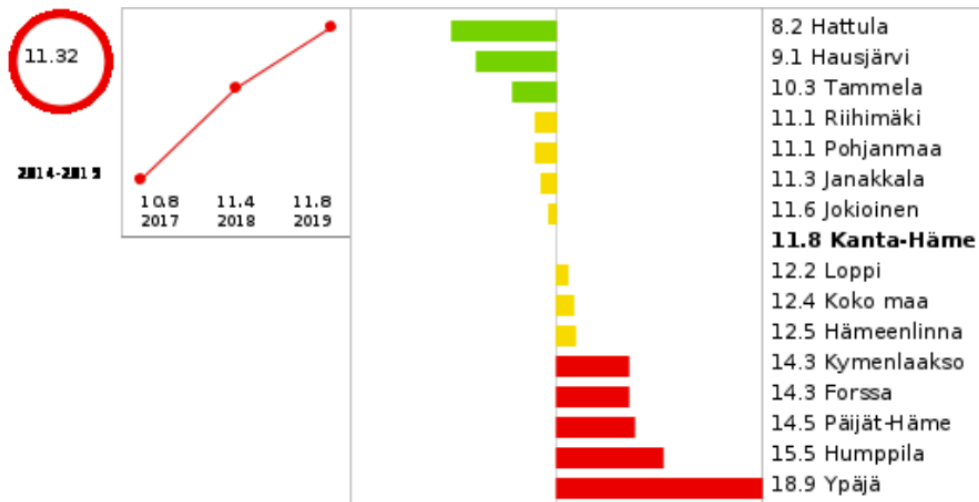
Indikaattori, tunnusluku	Toteuma (Forssa/koko maa), huhtikuu 2022	Toteuma (Forssa/koko maa), toukokuu 2022	Toteuma (Forssa/koko maa), kesäkuu 2022
Työvoima	7069	7069	7069
Työttömät	696	658	744
Työttömyysaste	9,8 % / 9,1 %	9,3 % / 8,9 %	10,5 % / 9,9 %
Lomautetut	47	36	36
Alle 25-vuotiaat työttömät	93	92	102
Pitkäaikaistyöttömät	270	266	261
Laaja työttömyys	16,8 %	16,3 %	16,9 %
Avoimet työpaikat laskentapäivänä	534	391	427

Forssan seudulla ollaan aloittamassa Elinkeinopoliittisen selvityksen valmistelu sekä siihen mahdollisesti liitettävien, kuntakohtaisten Elinkeinopoliittisten ohjelmien laadinta. Ko. työskentelyn yhteydessä määrittyvät *elinvoimaindikaattorit, joita jatkossa hyödynnetään paikallisesti hyvinvoinnin tilaa elinvoiman tulokulmasta kartoitettaessa. Valmistuttuaan Forssan Elinkeinopoliittinen ohjelma tulee täydentämään laajaa Hyvinvointikertomusta yhtenä sen liiteasiakirjoista.*

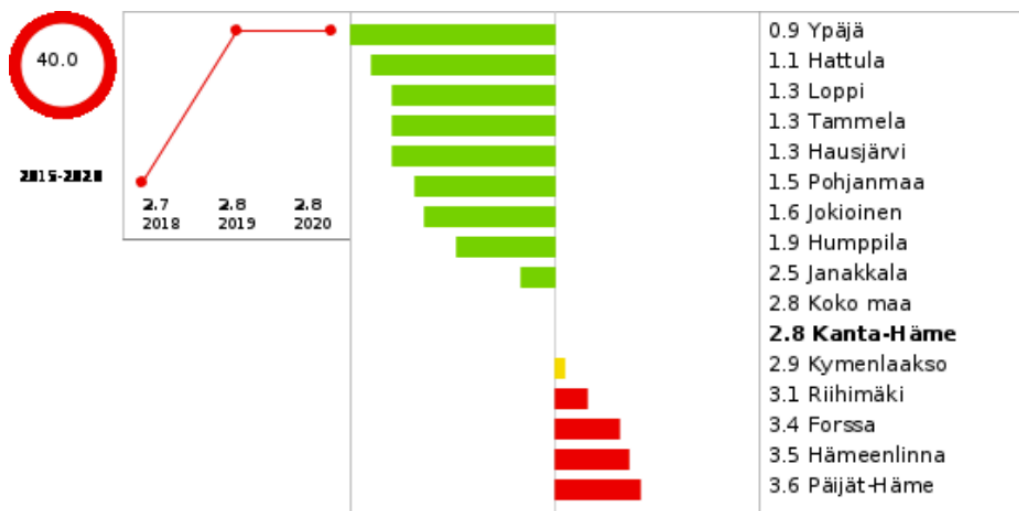
Kunnan yleinen pienituloisuusaste

Lasten pienituloisuusaste

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

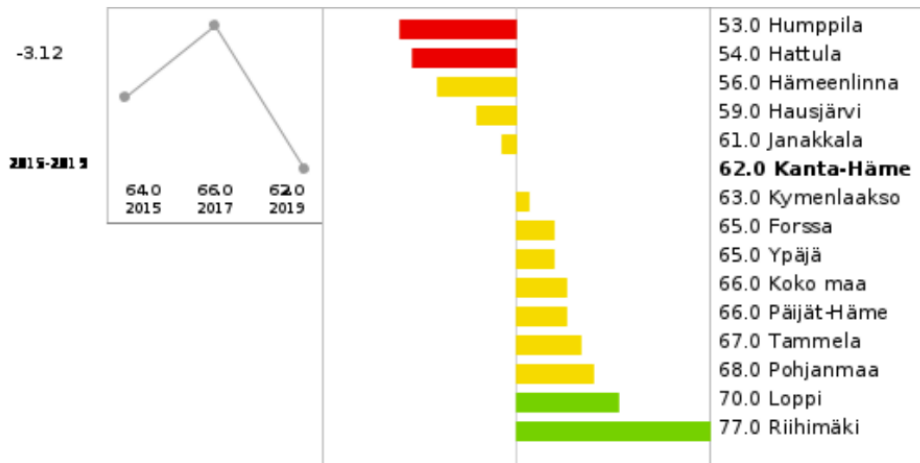
2.2 Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet sekä nuoret ja nuoret aikuiset

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2021-2025 toteutetun lasten ja nuorten hyvinvointitilan tarkastelun ohella Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilaa on Forssassa arvioitu LastenForssa Arviointi II:lla, joka toteutettiin monitahoarviointina keväällä 2021. Ko. arvioinnin yhteydessä kerätty tieto on ollut yhtenä pohja-aineistona määriteltäessä tavoitteita ja toimenpiteitä Lapsiystävällisyystyön toimintasuunnitelmaan 2021-2024. Myös kouluverkkovalmistelun yhteydessä toteutetusta laajamuotoisesta lapsivaikutusten arvioinnista saatiin merkittävää tietoa ko. väestöryhmän koetusta hyvinvoinnista.

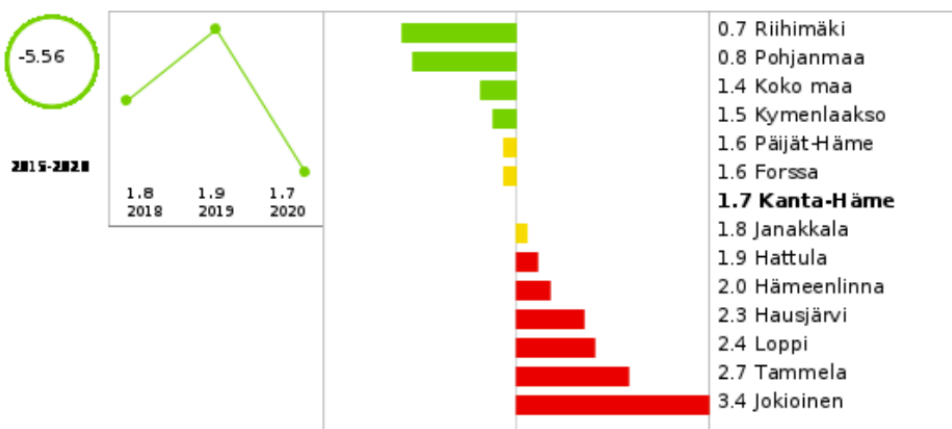
Em. Forssa-kohtaisista tiedonkeruista määrittäytyivät keskeisimmiksi kehittämiskohteiksi:

- toista loukkaavan käytöksen ehkäiseminen (vrt. kiusaaminen)
- lasten ja nuorten tukeminen kasvuympäristöissä, joissa esiintyy päihteiden liikakäyttöä
- lasten ja nuorten matalan kynnyksen harrastusmahdollisuuksien lisääminen
- lasten ja nuorten kattavan ja yhdenvertaisen osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollistaminen
- yksinäisyyden ja yhteisön ulkopuolelle jäämisen kokemuksen vähentäminen

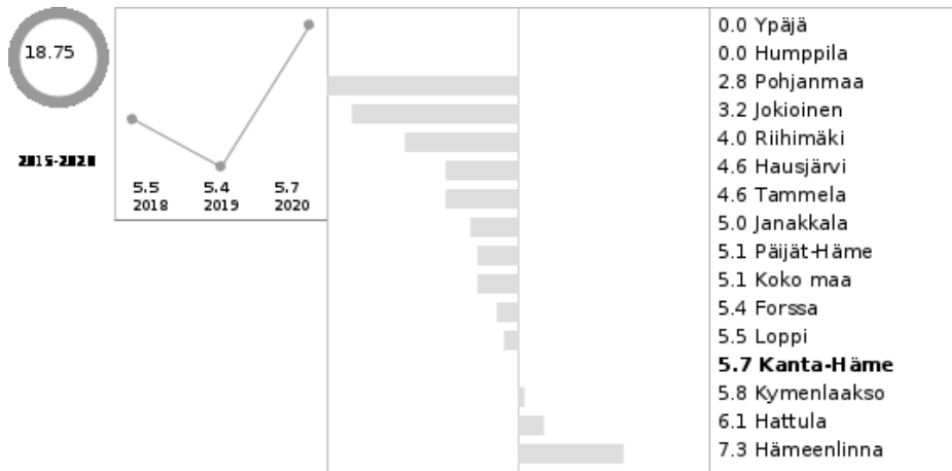
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa - TEA, pistemäärä

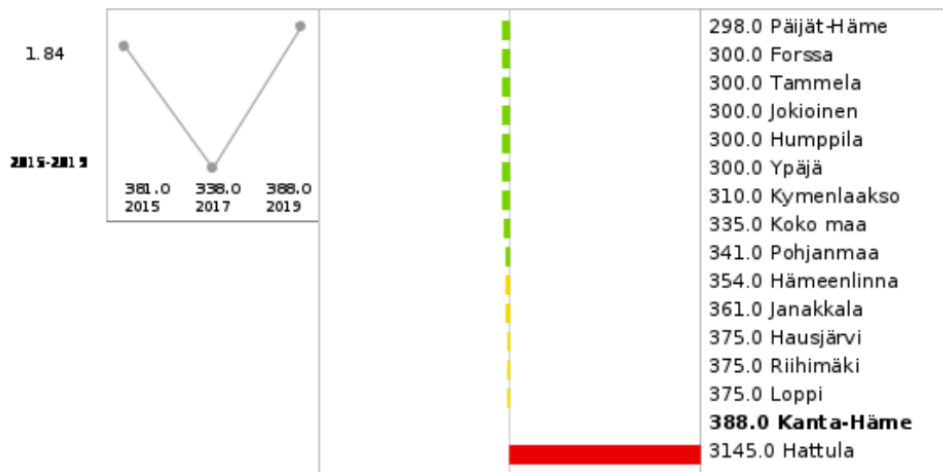
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 18 - 20-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL)

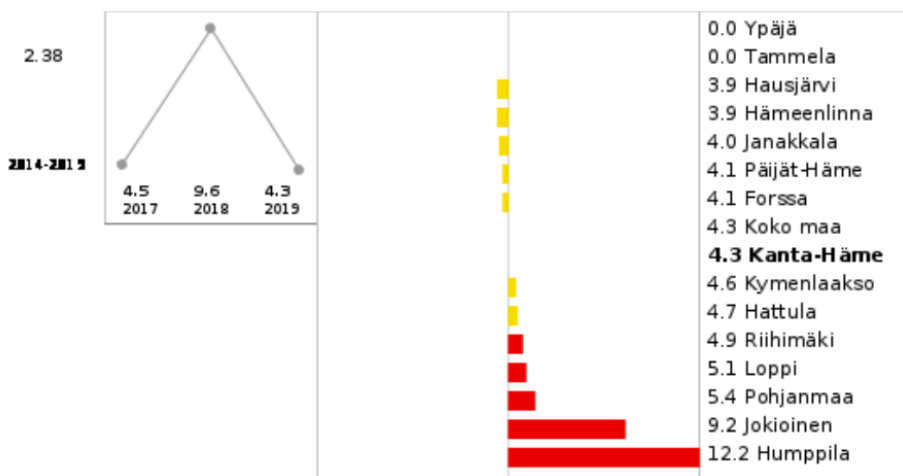
Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 18 - 20-vuotiaat vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL)

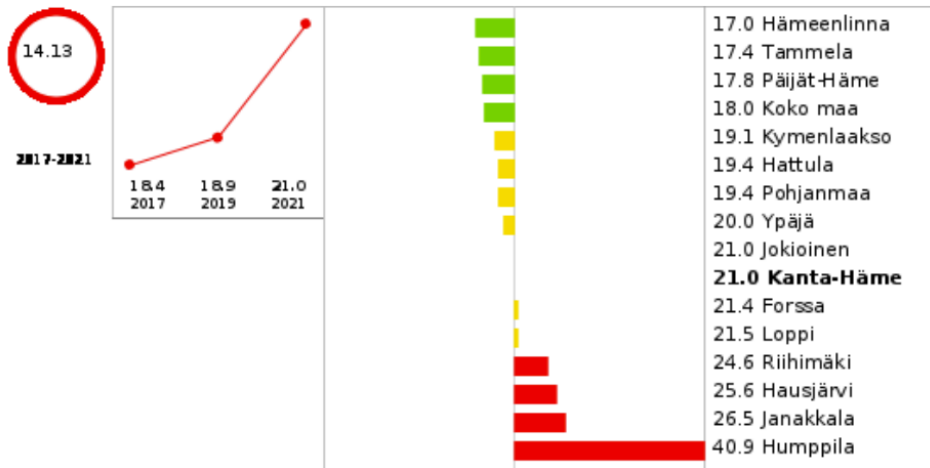
Lastenneuvola, 0 - 6-vuotiaita / terveydenhoitajien henkilötyövuosi

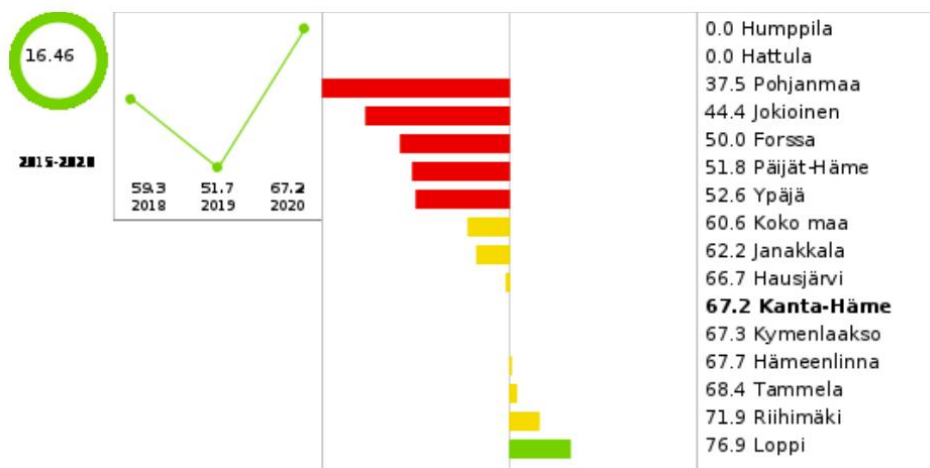
Lihavuuden yleisyys (%) 2 - 6-vuotiailla

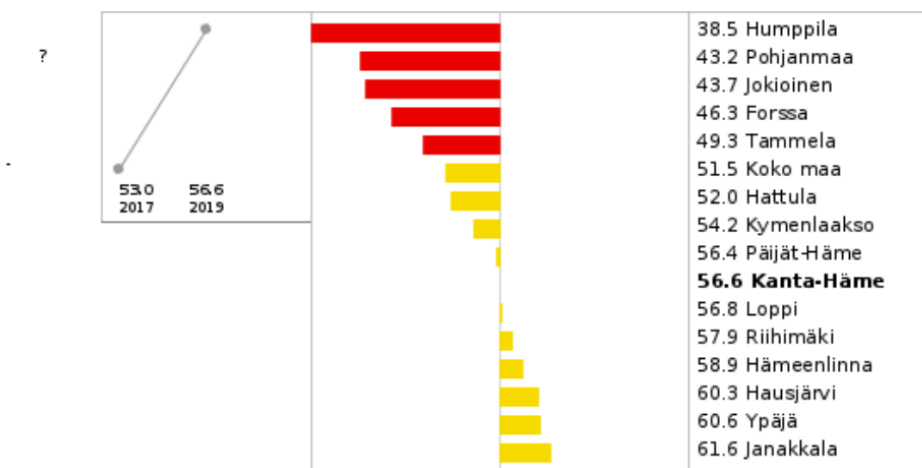
Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista

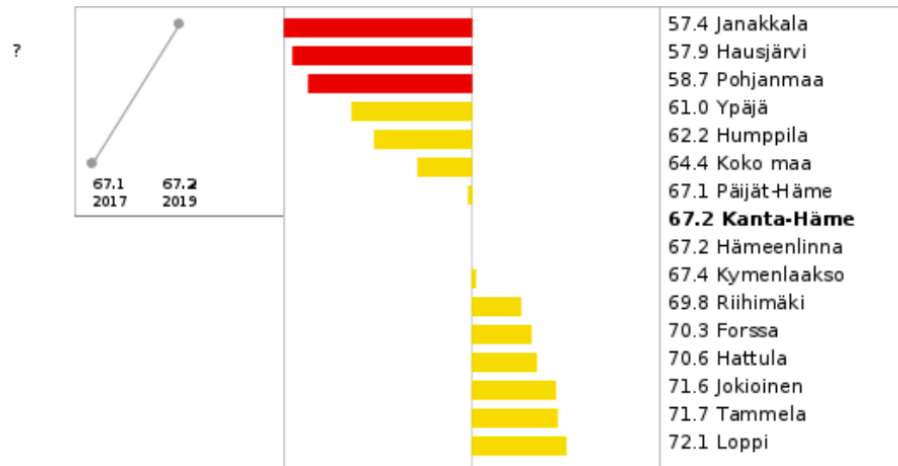
Tervehampaiset 12-vuotiaat, % vastaavanikäisistä suun terveydenhuollon tarkastuksessa käyneistä

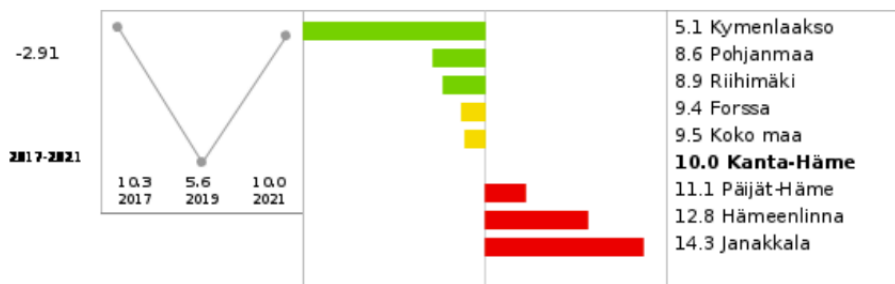
Terveystarkastus toteutuu lapsella laadukkaasti, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

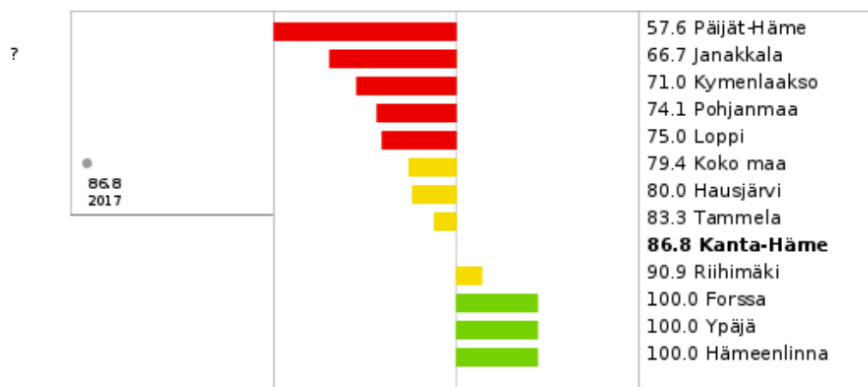
Terveystarkastus toteutuu nuorella laadukkaasti, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

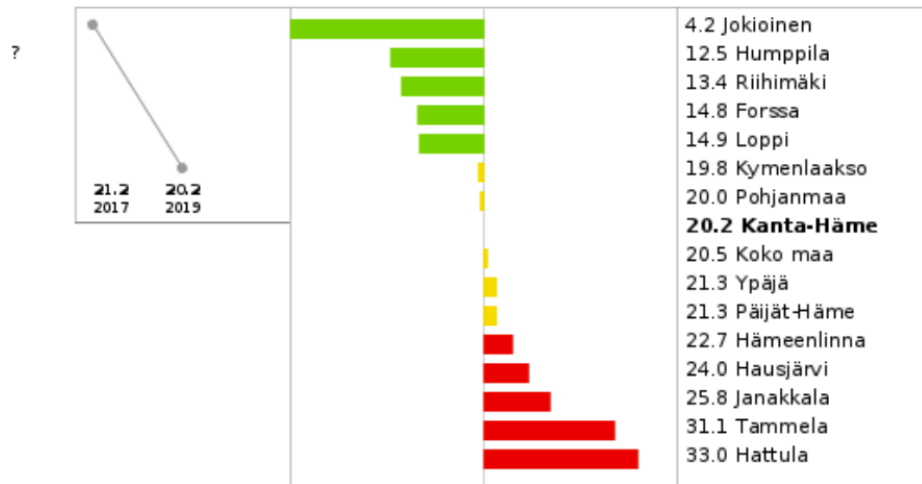
Ei ole päässyt koulukuraattorille yrittämisestä huolimatta lukuvuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

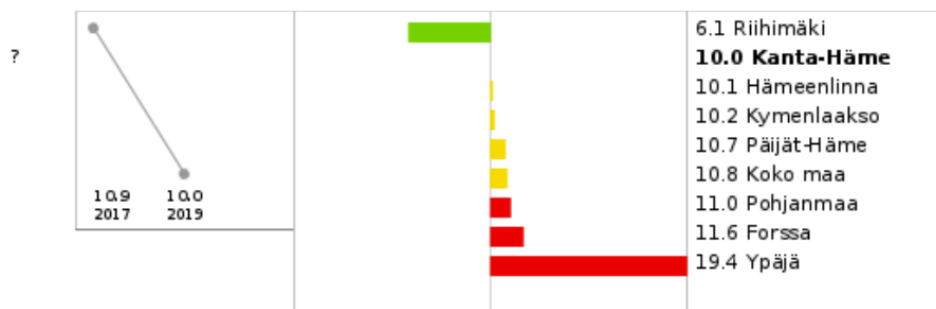
Kouluympäristön terveellisyden ja turvallisuuden ja koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus tehdään peruskoulussa kolmen vuoden välein, % kunnan kouluista

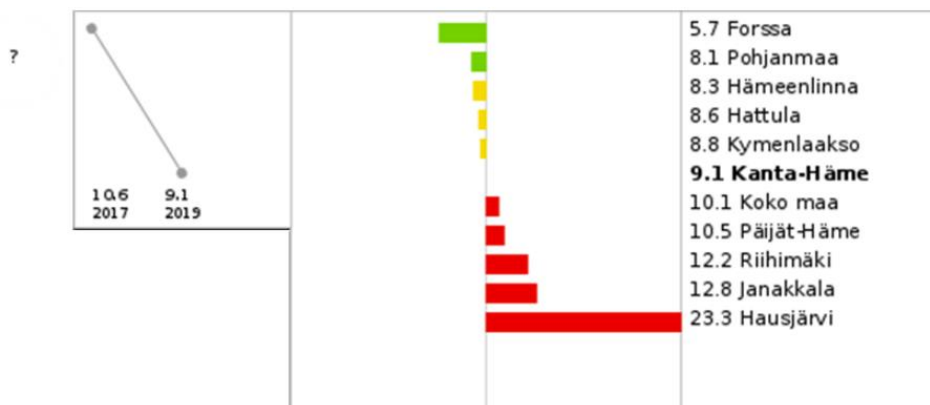
Oppilaitoksen fyysiset työolot häirinneet opiskelua, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

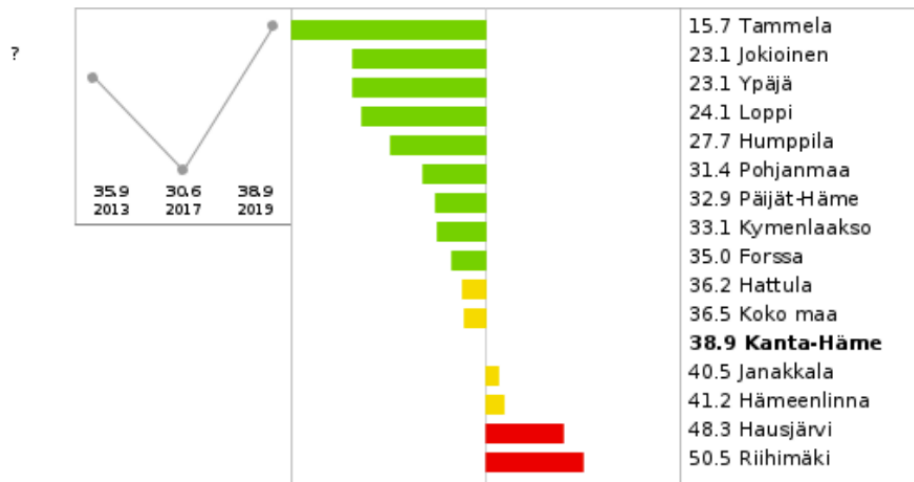
Oppilaitoksen fyysiset työolot häirinneet opiskelua, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)

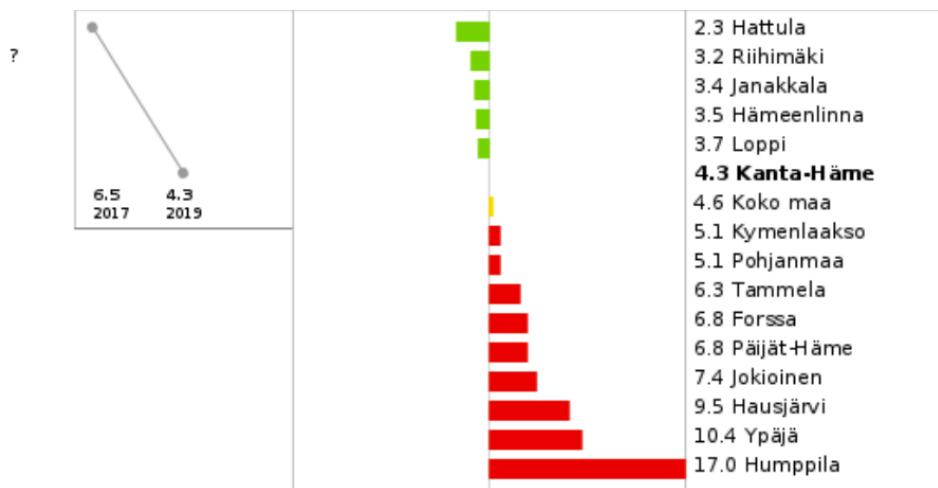
Oppilaitoksen fyysiset työolot häirinneet opiskelua, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)

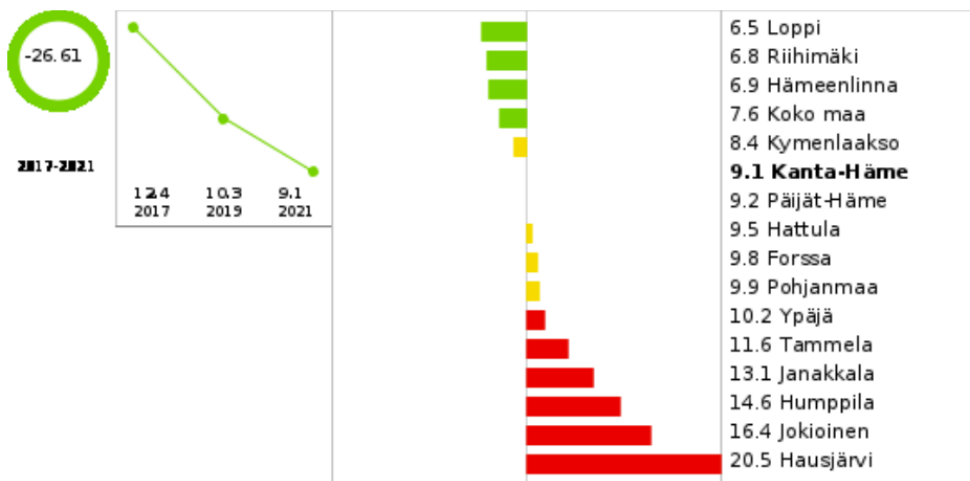
Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista

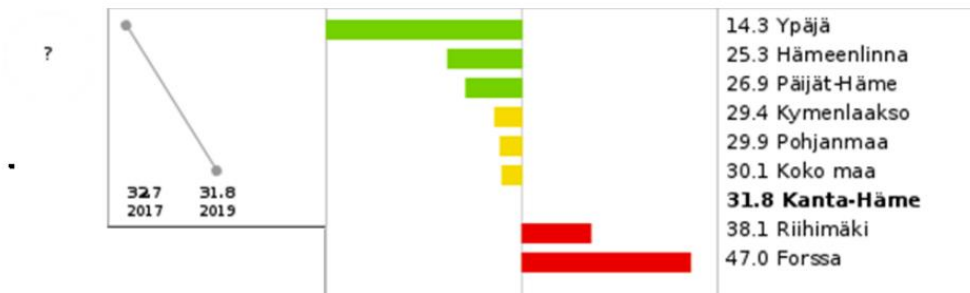
Käyttänyt jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta vähintään kerran, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

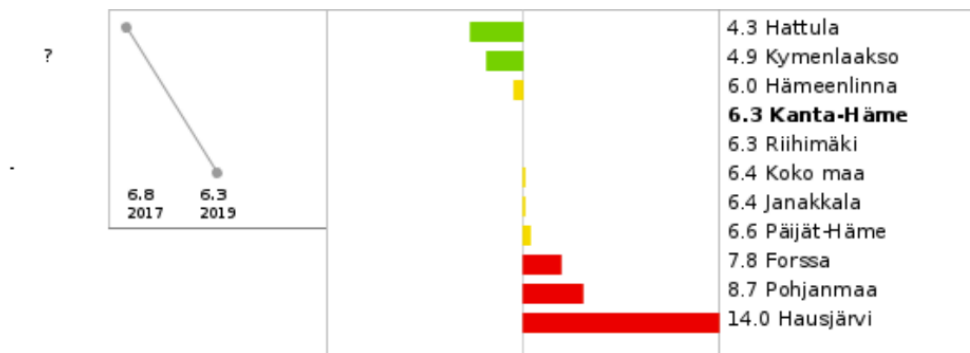
Käyttää päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

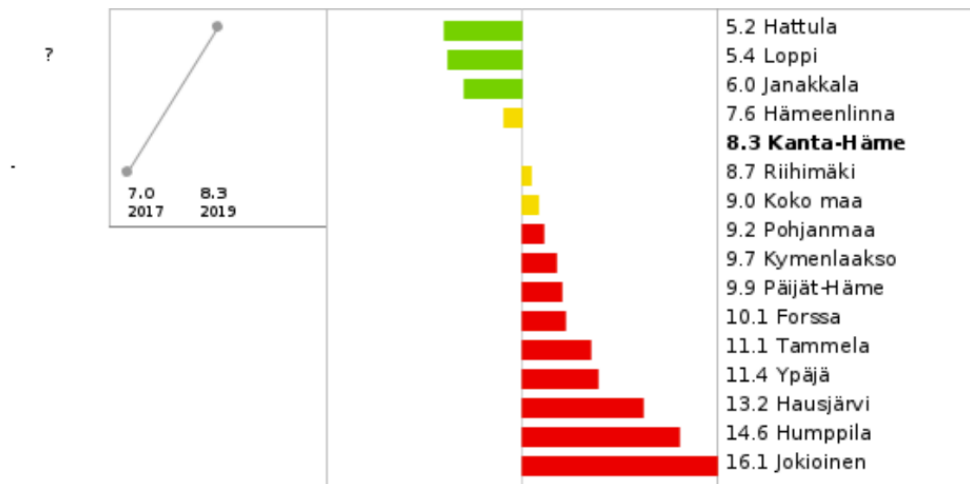
Käyttää päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)

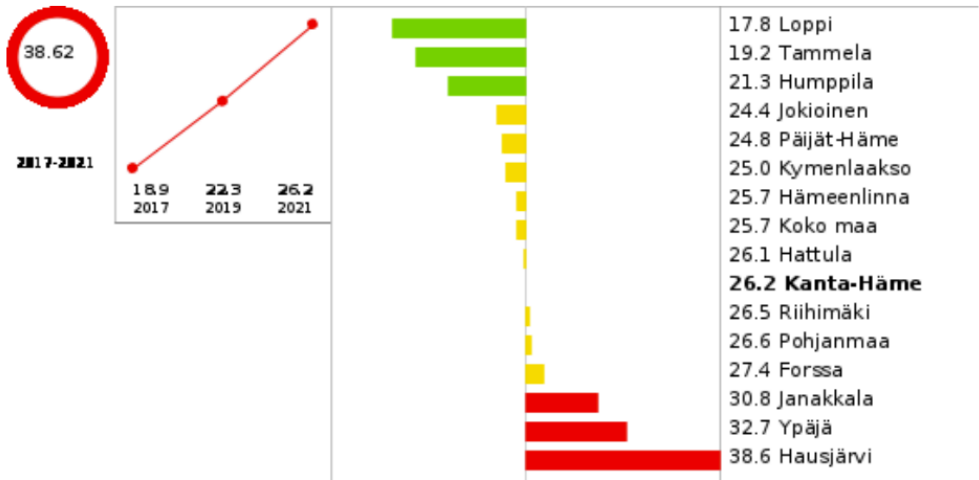
Käyttää päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)

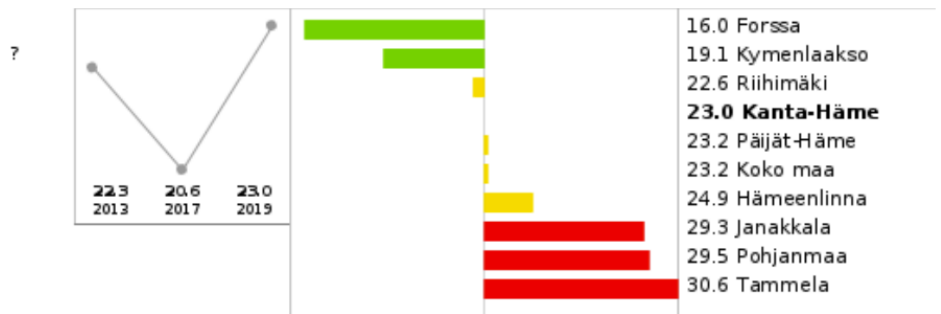
Kokee terveydentilansa keskinortaiseksi tai huonoksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

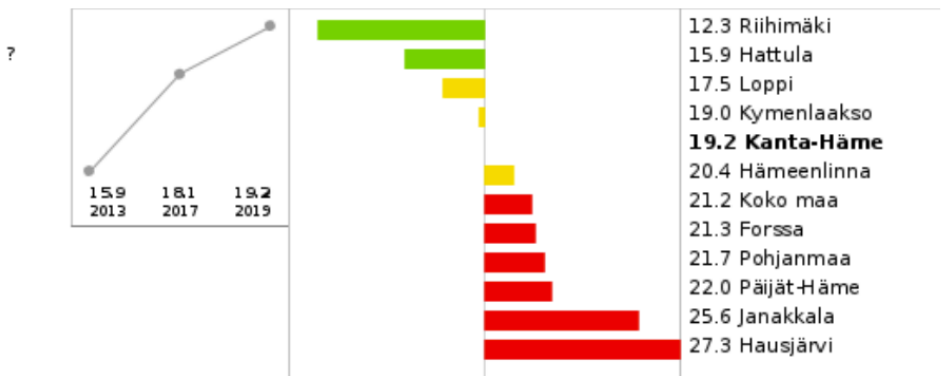
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

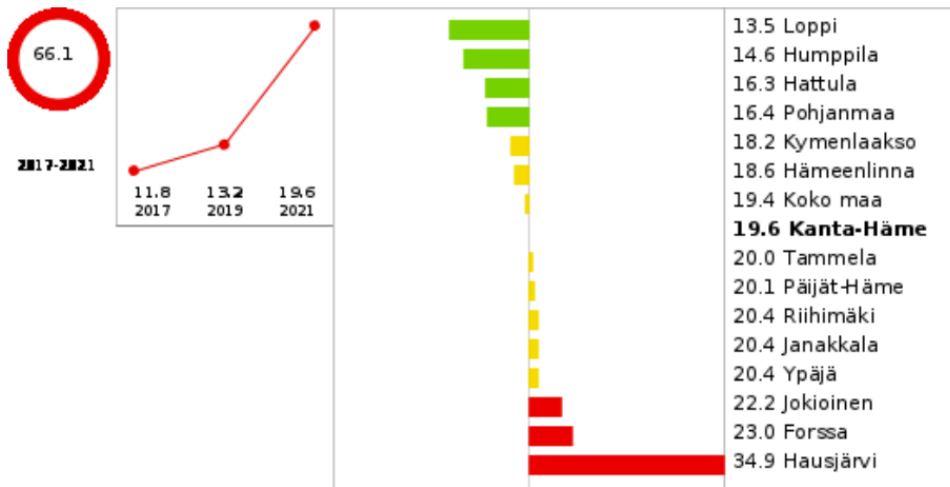
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

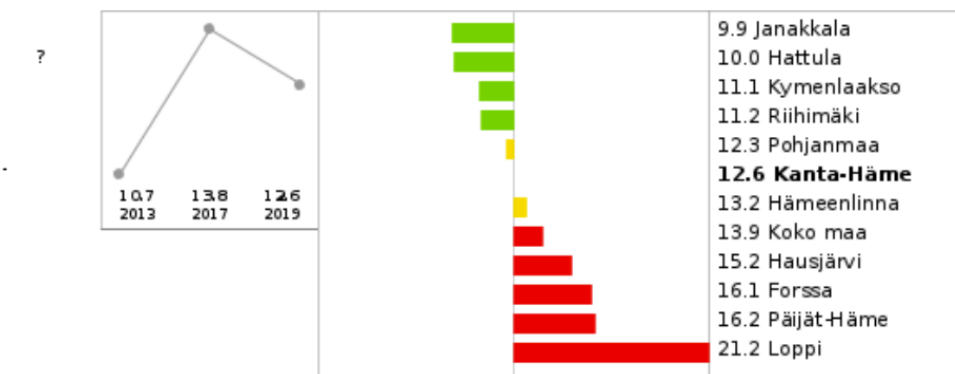
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista

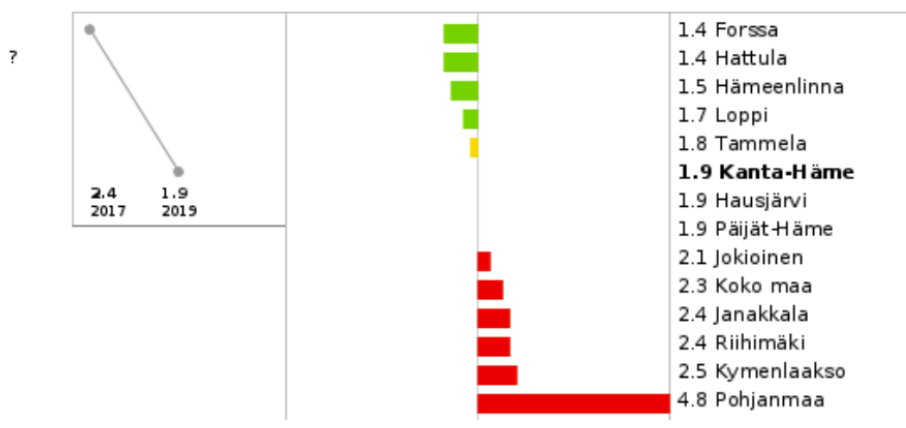
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

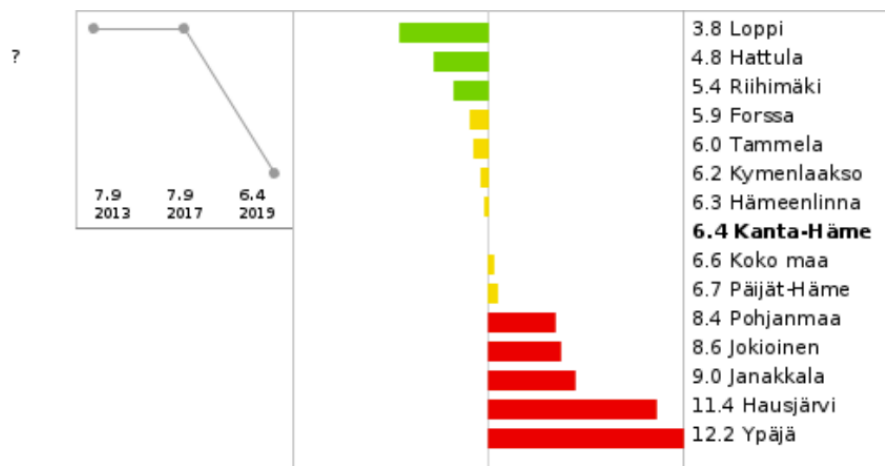
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

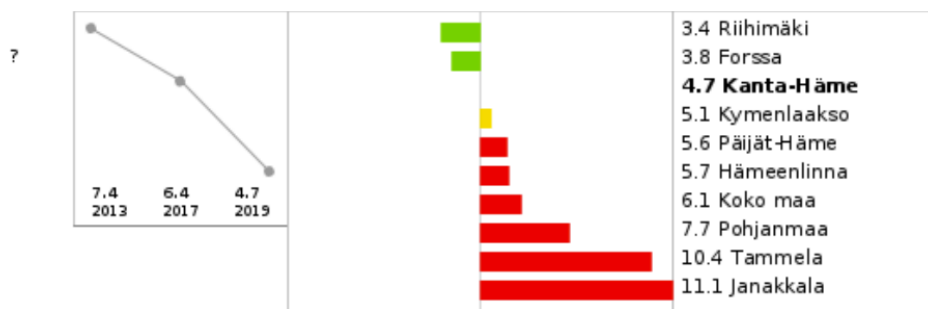
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

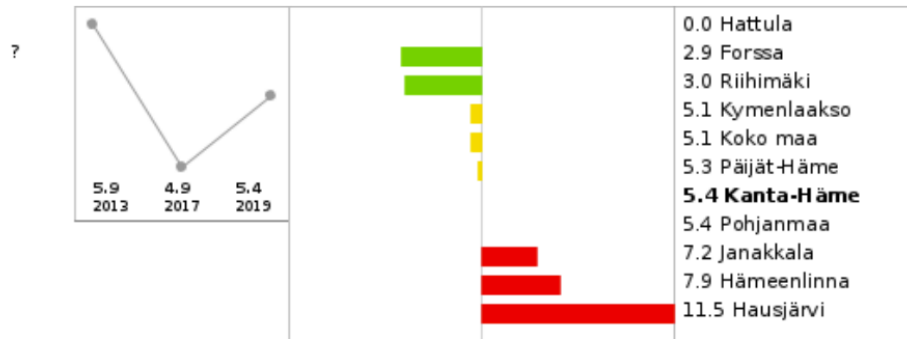
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

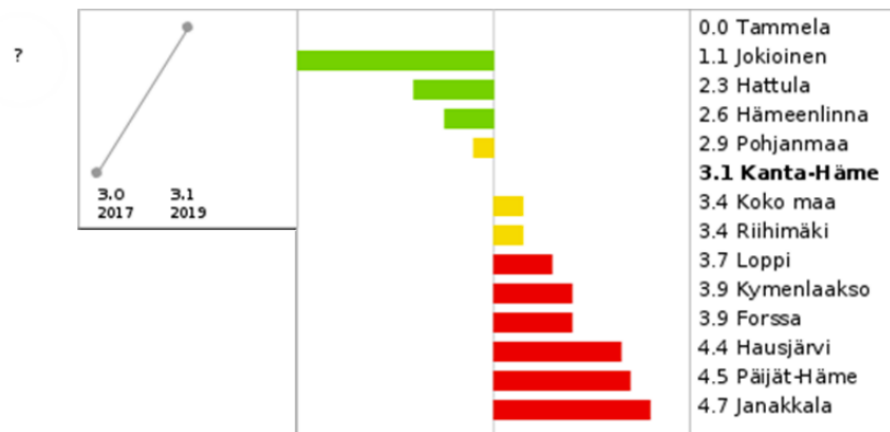
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

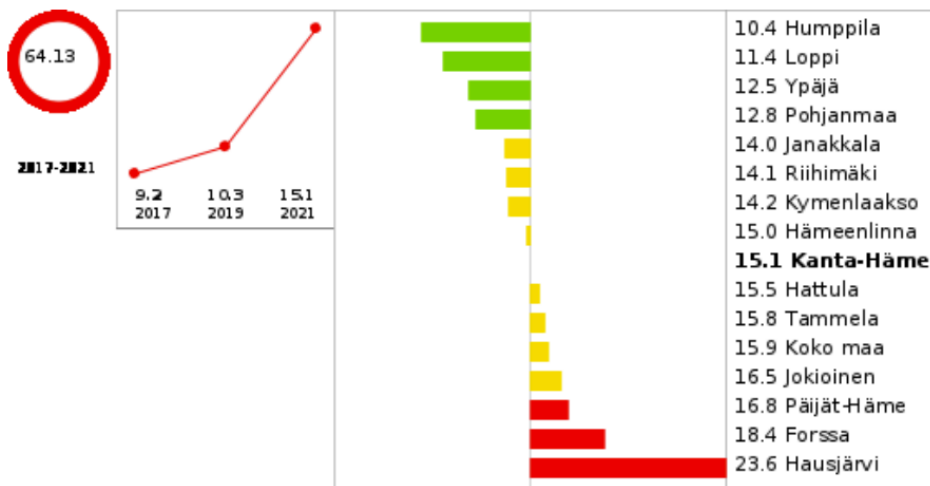
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Tuntee itsensä usein yksinäiseksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

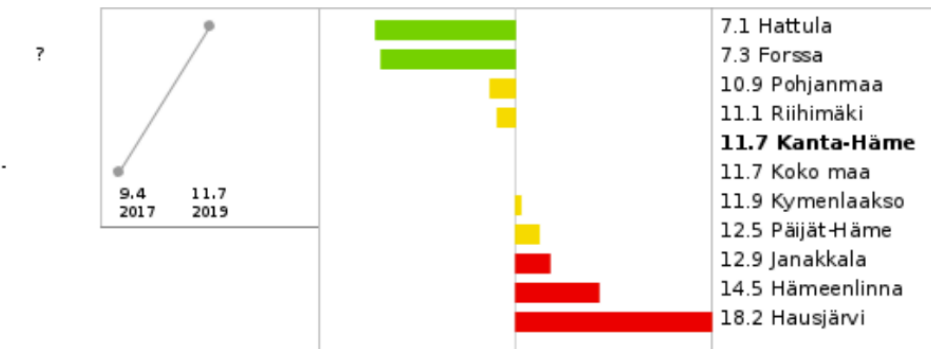
Tuntee itsensä yksinäiseksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

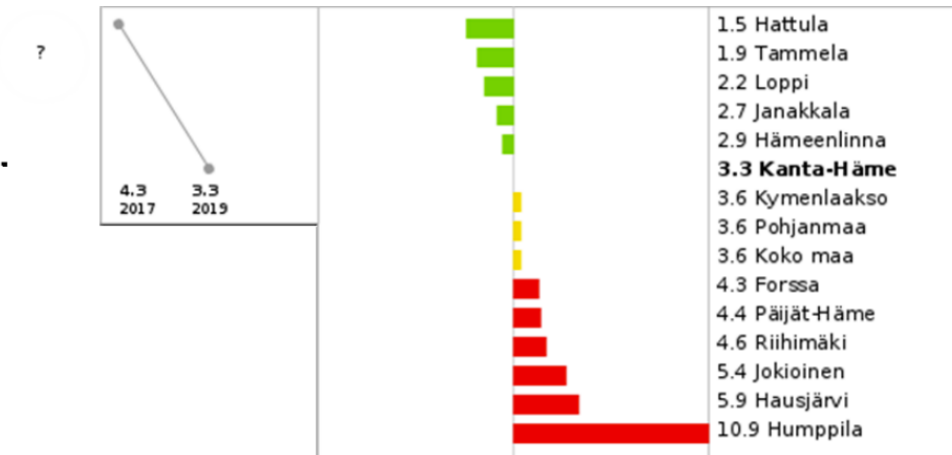
Tuntee itsensä yksinäiseksi, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)

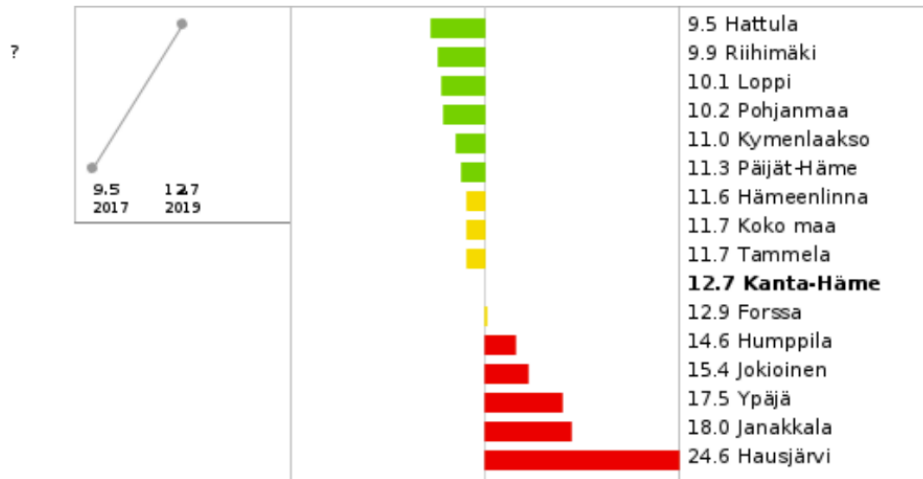
Tuntee itsensä yksinäiseksi, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)

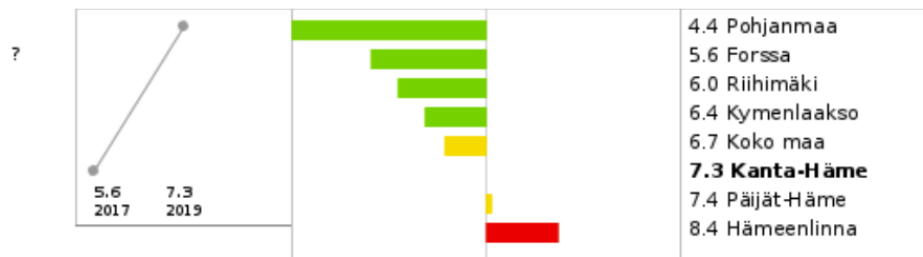
Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

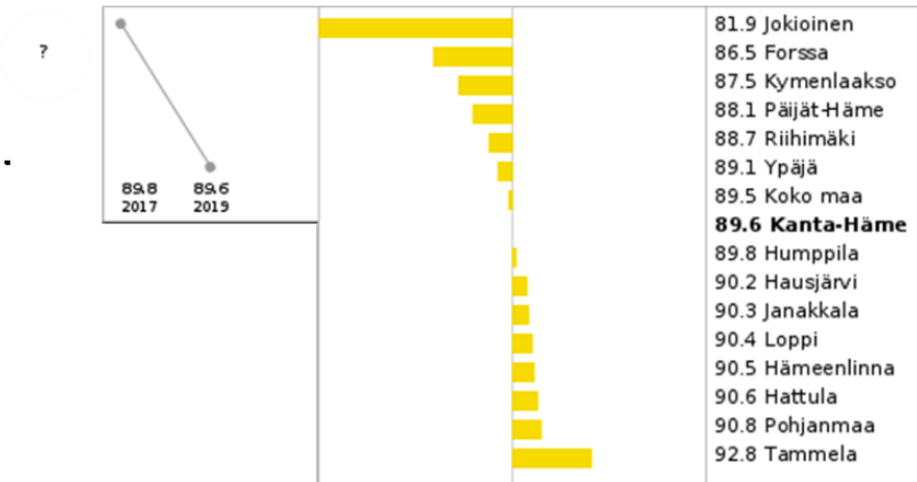
Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)

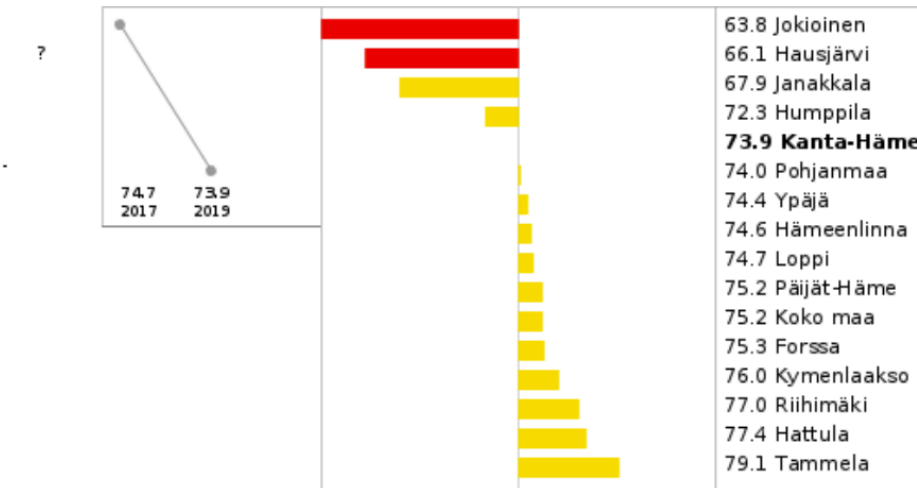
Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)

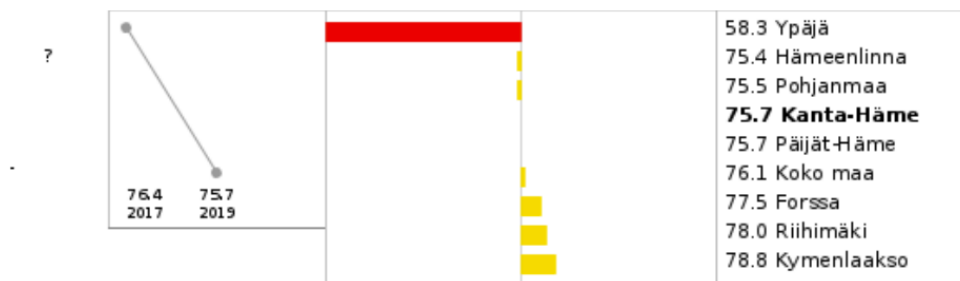
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

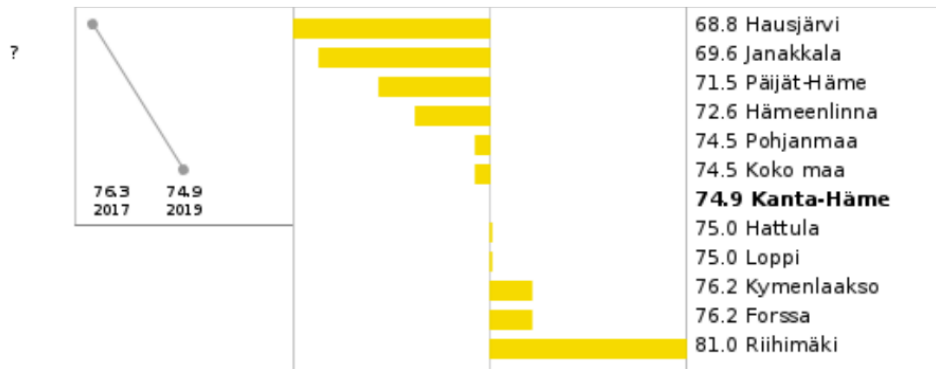
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

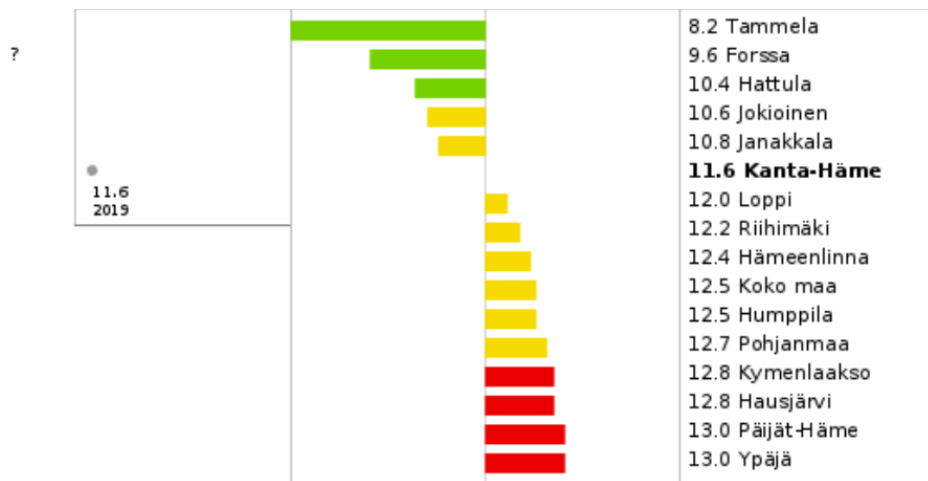
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)

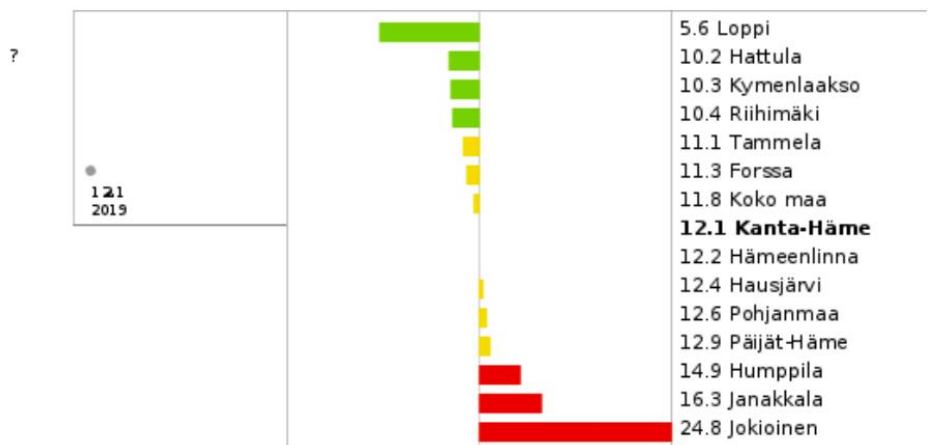
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)

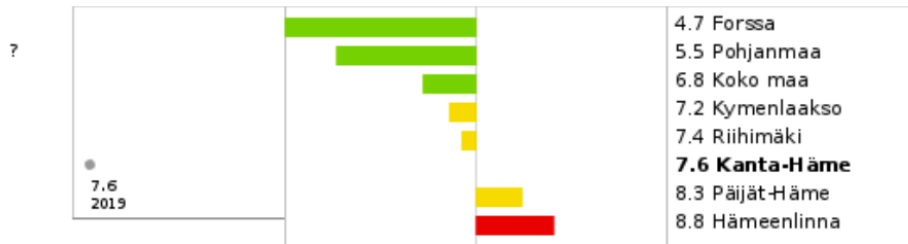
Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2019-)

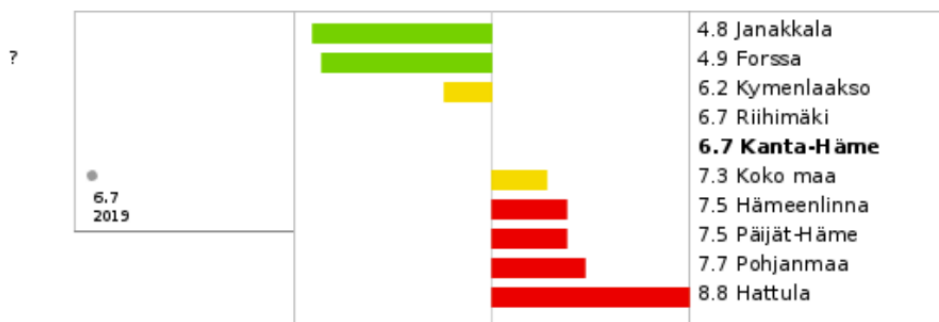
Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019-)

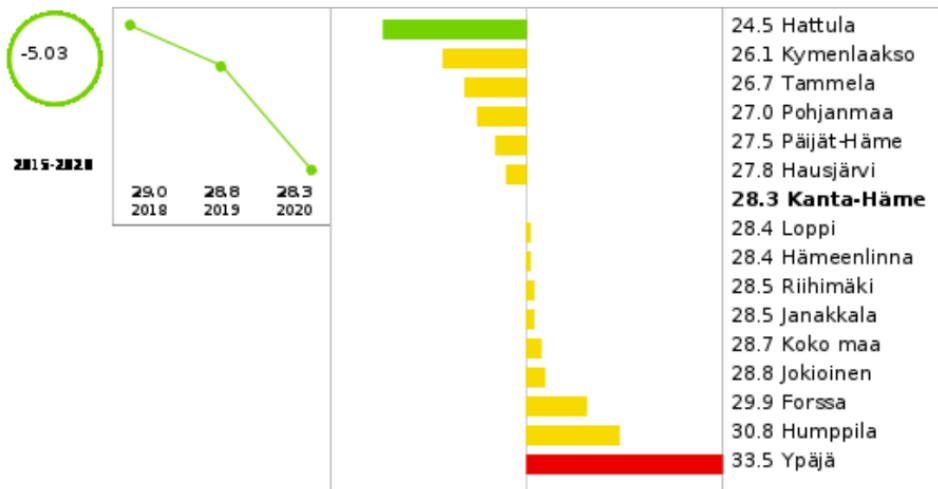
Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2019-)

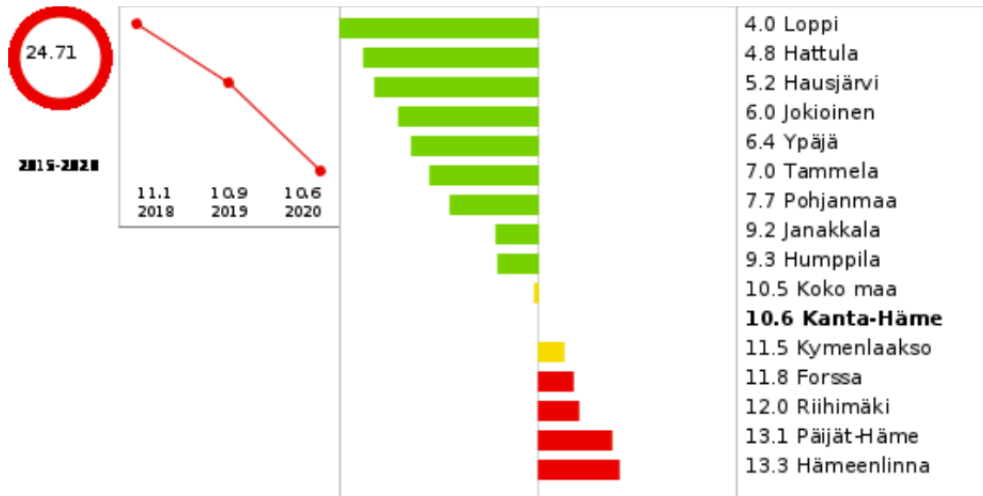
Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2019-)

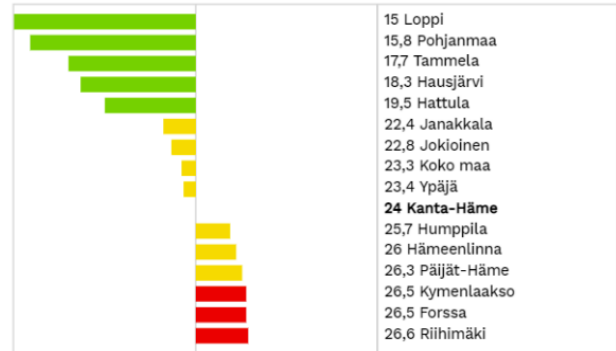
Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista

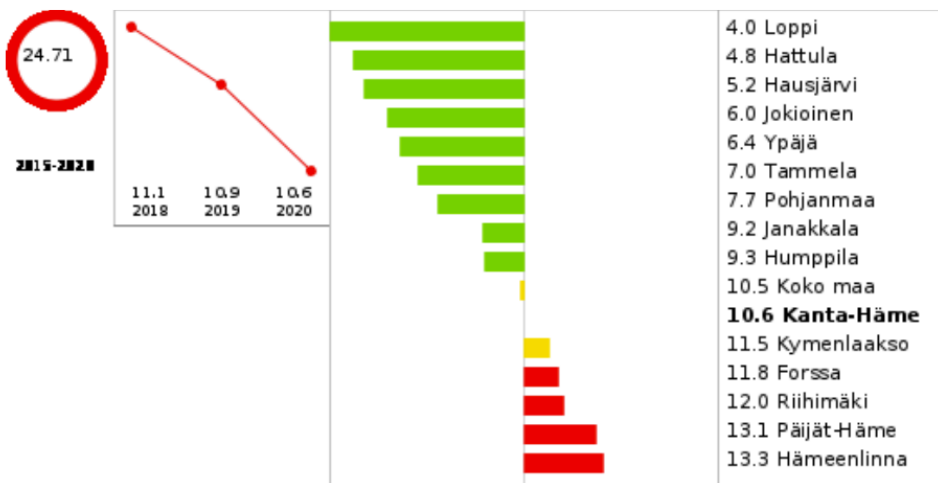
Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä

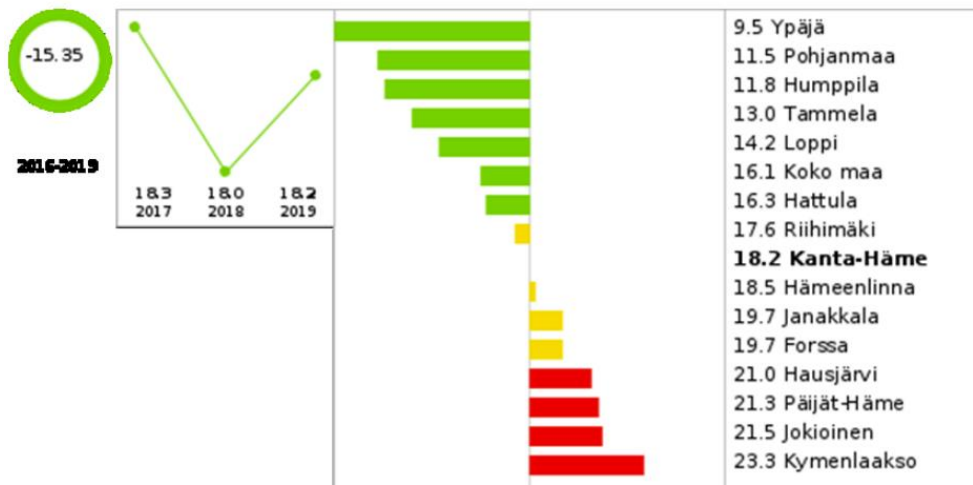
Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä (T) (MIN-A)

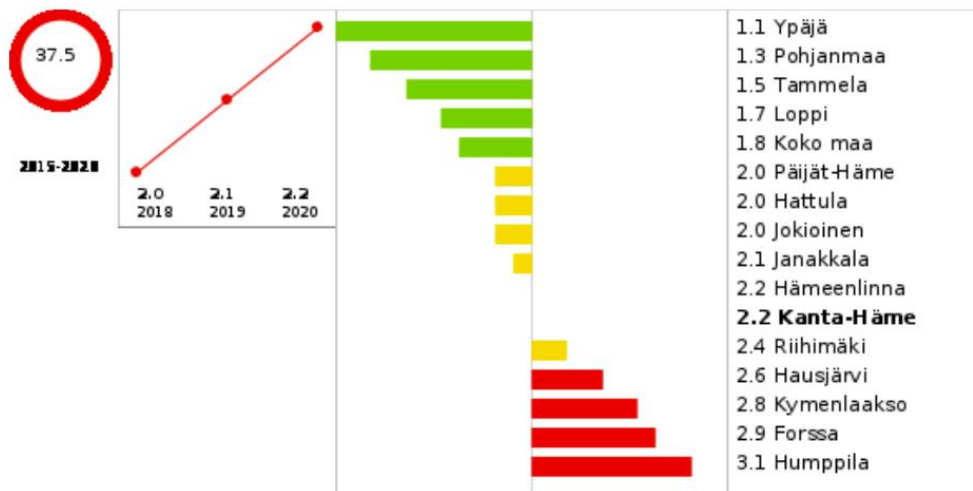
Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä

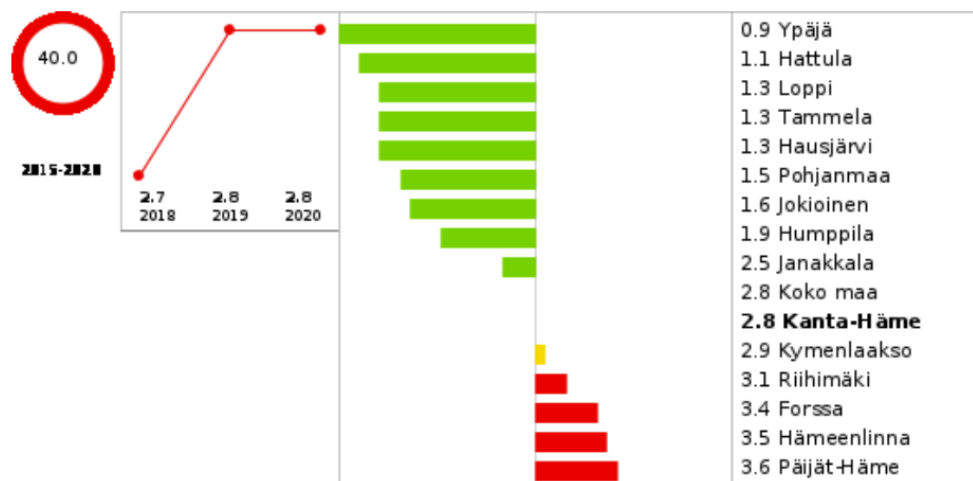
Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) olevat 18 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisistä

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 18 - 34-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

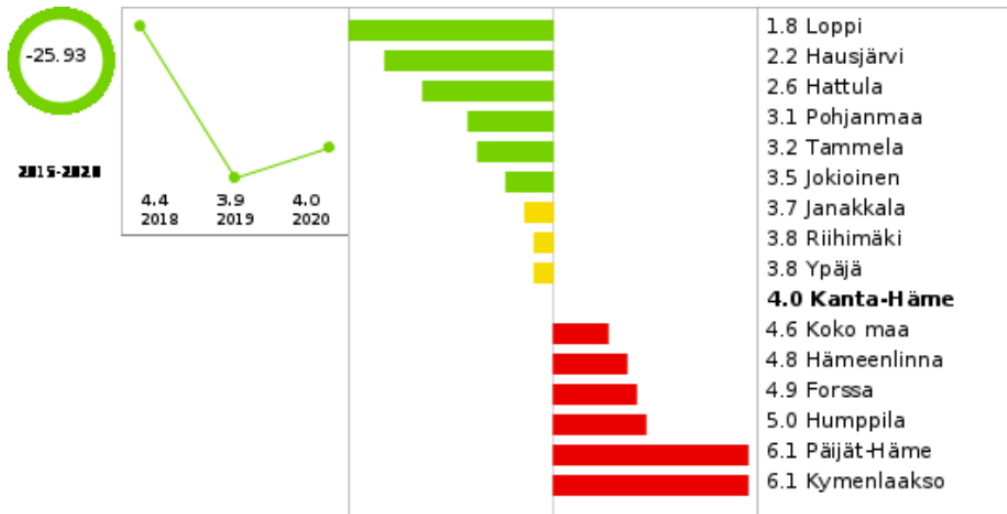

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

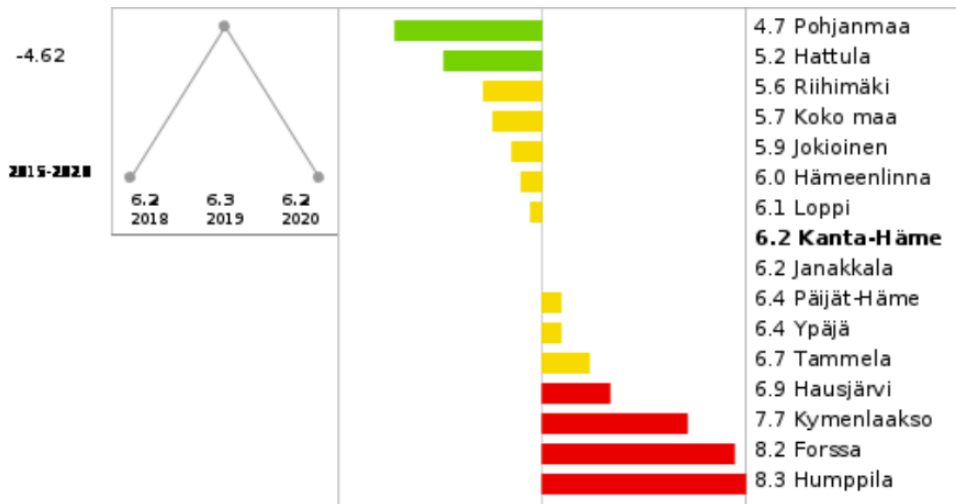

2.3 Työikäiset

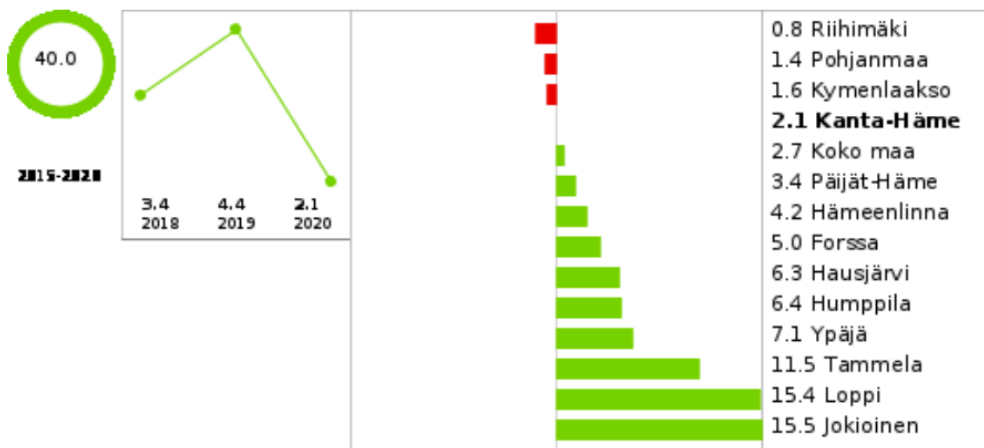
Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15 - 64-vuotiaista

Työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 - 64-vuotiaista

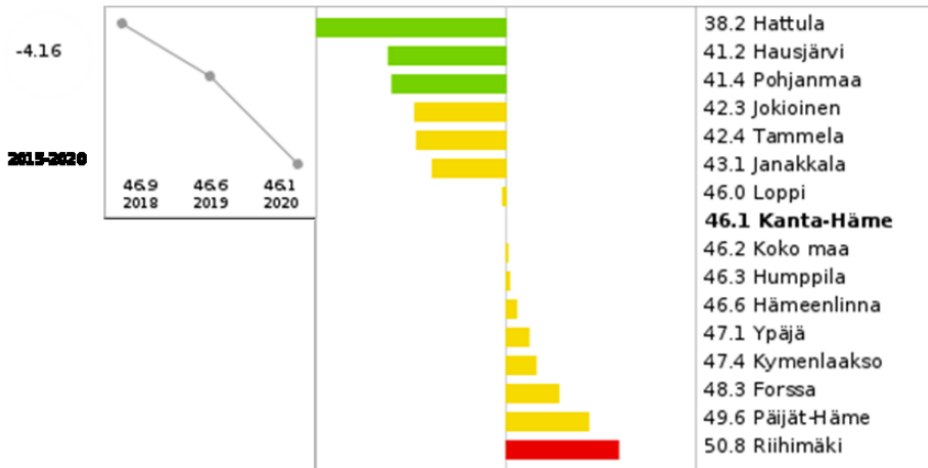

Työttömien terveystarkastukset, % työttömistä

2.4 Ikäihmiset

Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä asuntoväestöstä

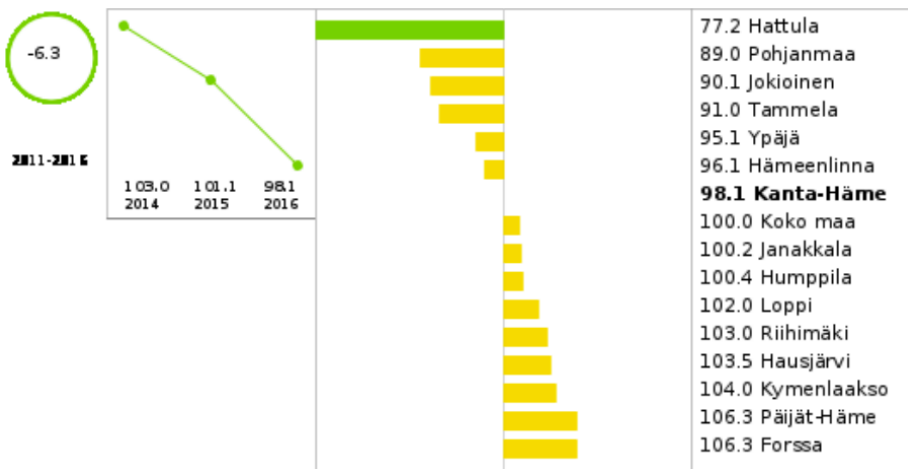

Itsestä huolehtimisessa vähintään suuria vaikeuksia kokevien osuus (%), 75 vuotta täyttäneet

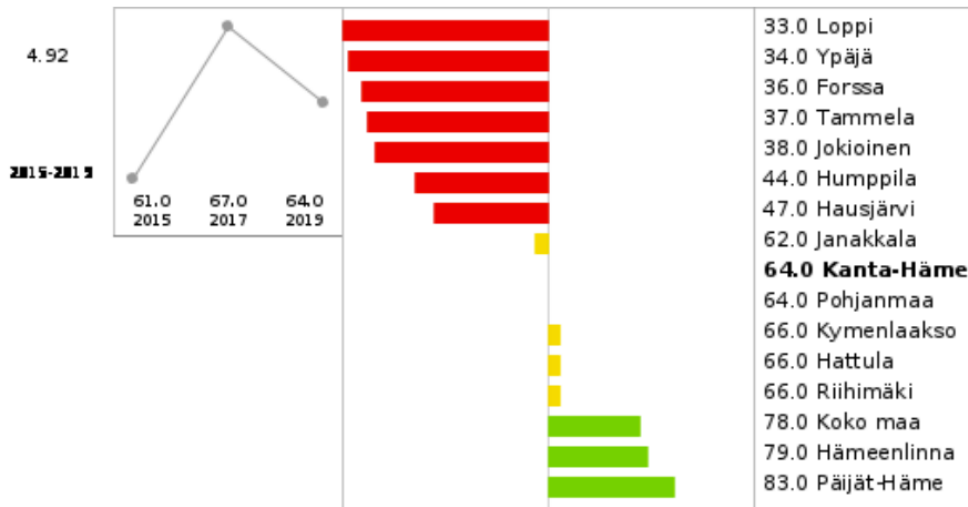

2.5 Kaikkia ikäryhmiä koskevat hyvinvointitekijät: sairastavuus, turvallisuus, osallisuus, päihteiden käyttö, asuminen ja ympäristö, hyvinvointia tukevat vapaa-aikapalvelut

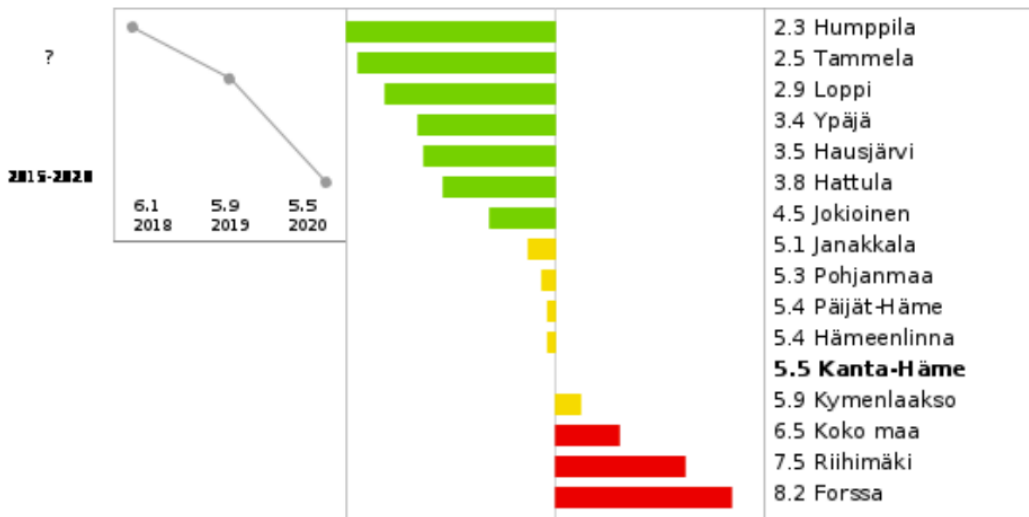
THL:n sairastavuusindeksi, ikävakioitu

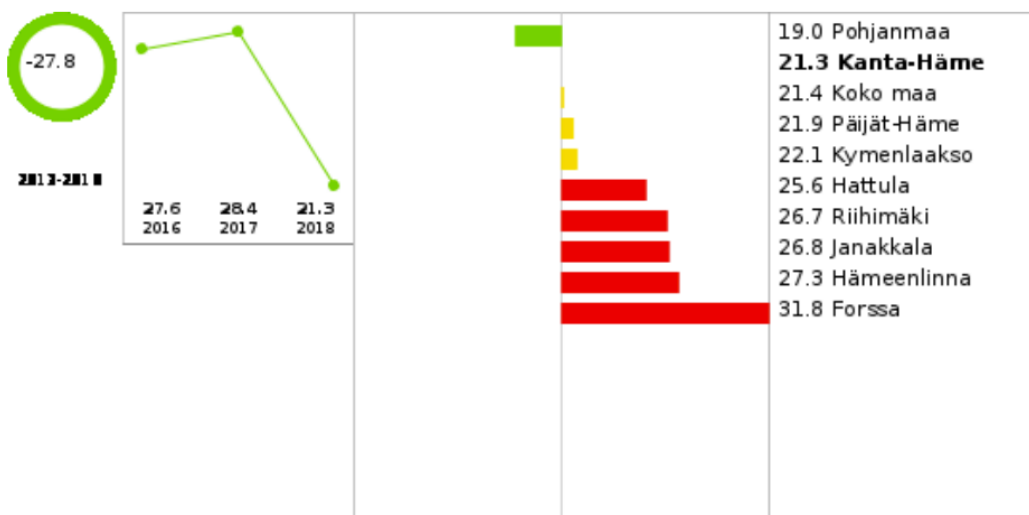
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kuntajohdossa - TEA, pistemäärä

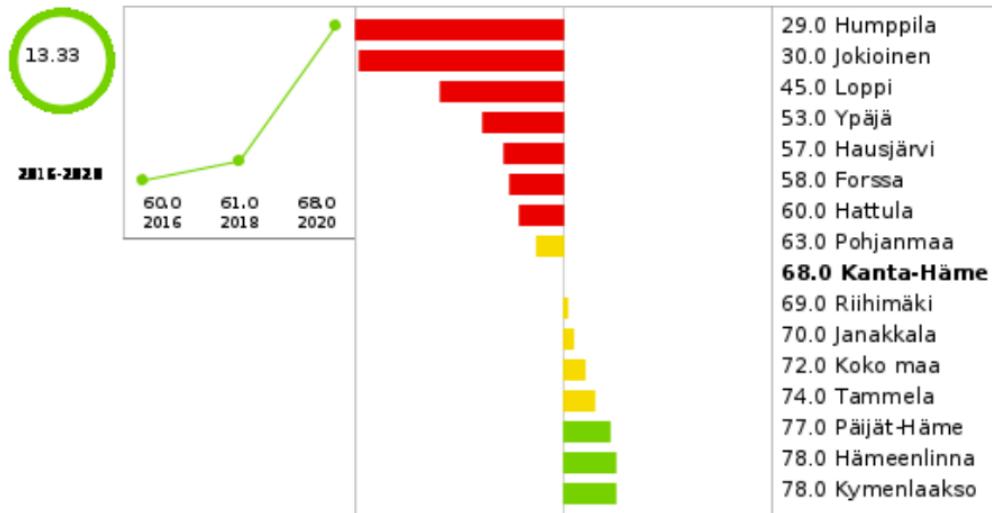
Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta

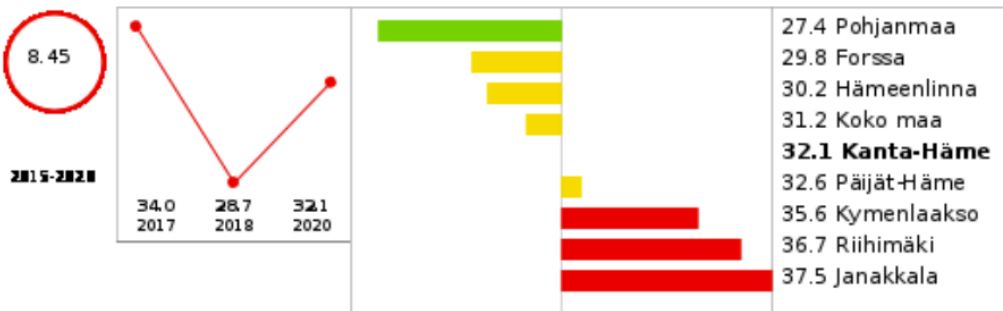
Vapaa-ajan liikuntaa harrastamattomien osuus (%)

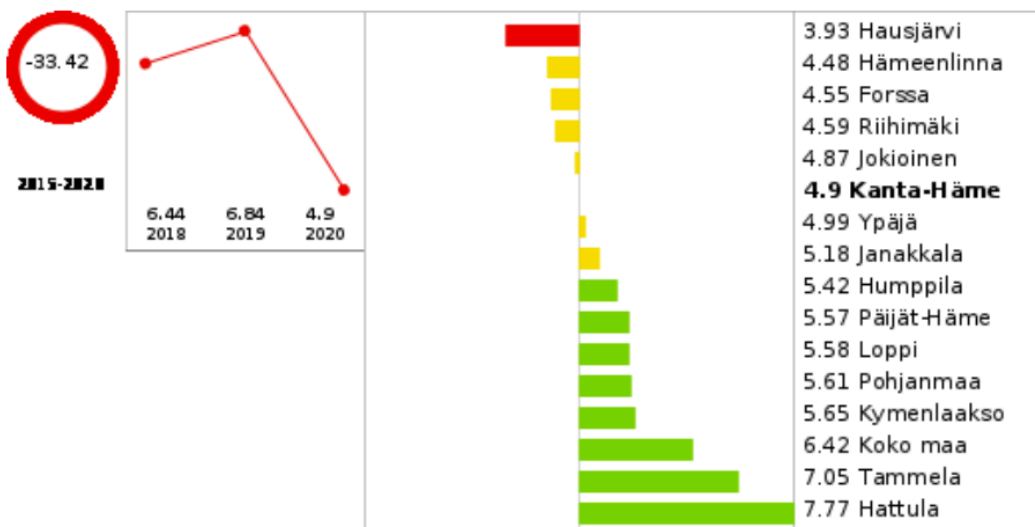
Liikunnan edistäminen kunnissa - TEA, pistemäärä

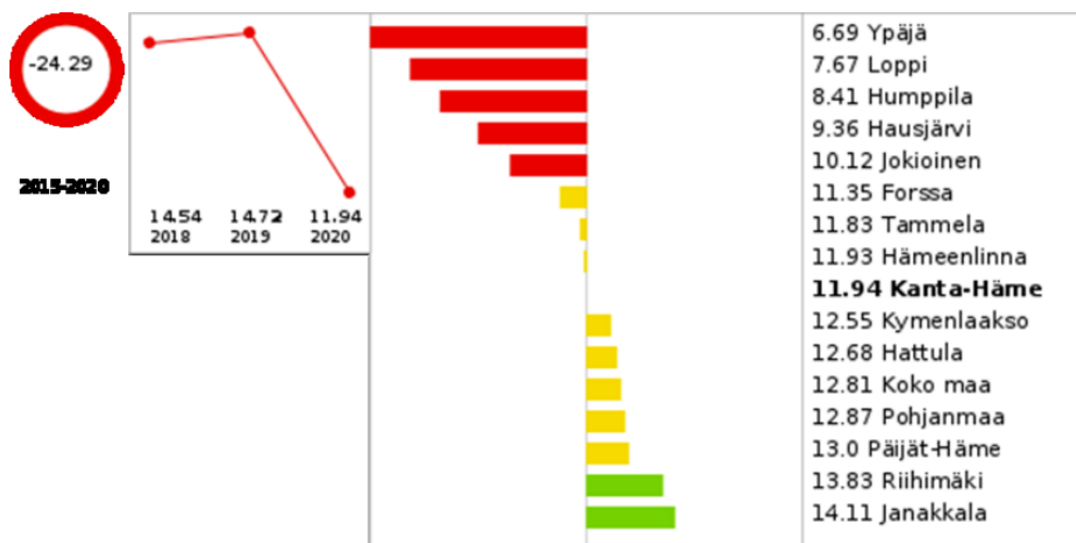
Alkoholia liikaa käyttävien osuus (AUDIT-C) (%)

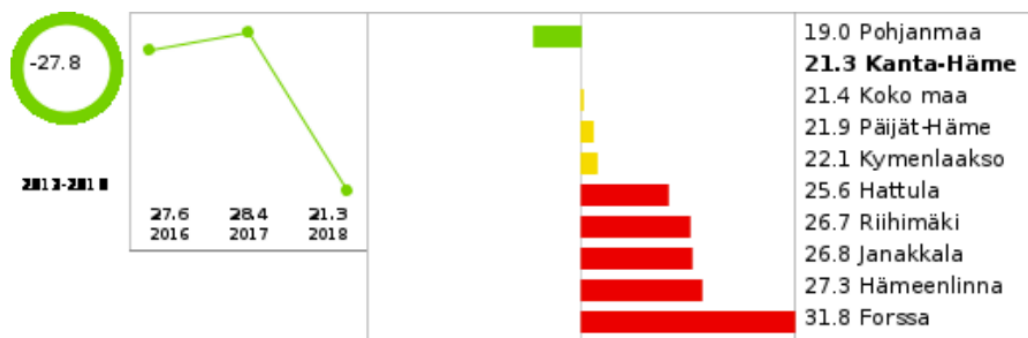
Kirjasto, fyysiset käynnit / asukasluku

Kirjasto, kokonaislainaus / asukasluku

Vapaa-ajan liikuntaa harrastamattomien osuus (%)

3. FORSSAN SEUDUN HYVINVOINTIKERTOMUS JA -SUUNNITELMA 2017-2021

3.1 Painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet

Kaikkia Forssan seudun kuntia koskevassa edelliselle valtuustokaudelle laaditussa Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma -asiakirjassa asetettiin kaikkia väestöryhmiä ja toiminnan sektoreita koskeviksi hyvinvointityön painopisteiksi vuosille 2017-2021:

heikoimmassa asemassa olevien kuntalaisten eriarvoisuuden vähentäminen, syrjäytymisen ehkäisy ja syrjäytymisvaarassa olevien tavoittaminen sekä ennaltaehkäisy teemat.

Painopisteistä määriteltiin kohdennetuiksi, yksilöidyiksi tavoitteiksi:

- lasten ja perheiden tukeminen, tarpeisiin vastaaminen ja palvelujen koordinointi
- lasten ja nuorten mielenterveyden tukeminen
- kaikenikäisten päihteiden käytön ja päihdemyönteisyyden väheneminen
- kaikenikäisten hyvän elämän tukeminen työllisyyden avulla
- ikäihmisten toimintakyvyn ja turvallisuuden tukeminen asumisen vaihtoehdoilla
- kaikenikäisten liikunta- ja harrastusmahdollisuuksien edistäminen
- yksinäisyyden torjuminen toimintaa järjestämällä
- seudullisen monialaisen yhteistyön toteuttaminen lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi
- sujuvien kulkuyhteyksien kehittäminen arjen ja osallistumisen mahdollistajana

3.2 Suunnitelmaan liitetyt hyvinvoinnin edistämistä tukevat asiakirjat

Koko seutua koskevaan Hyvinvointikertomus 2017-2021:een liitettiin hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmina ja -suunnitelmina: Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2017-2020, Terveystyön edistämisen suunnitelma 2016, EHKÄPÄ - ehkäisevä päihdetyö kuuluu kaikille -Forssan seudun ehkäisevän päihdetyön toimintasuunnitelma 2019-2021, Forssan seudun kotouttamisohjelma 2017-2020, Forssan seudun lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyön toimintasuunnitelma 2019-2021, Hyvillä mielin Forssan seudulla – mielenterveyden edistämissuunnitelma 2010-2015, Ikääntyneiden yhteen sovitettujen palveluiden kokonaisuus Kanta-Hämeessä, Seudullinen vanhuspalvelujen suunnitelma 2015-2020 sekä Seudullinen liikenneturvallisuussuunnitelma 2013.

Samoin kuin Hyvinvointikertomus myös erillisohjelmat on Forssan seudulla laadittu pääsääntöisesti kaikkia seudun kuntia koskevana ja siten niiden tavoitteenasettelu on ollut seudullista. Erillisohjelmiin ja suunnitelmiin on luonnollisesti sitouduttu viime vuosina myös Forssassa, mutta niiden kiinnittyminen Forssan kaupungin järjestämien palvelujen tavoiteasetteluun ja tehtyihin päätöksiin on kuitenkin ollut vaihtelevaa.

Alla erillisohjelmien tarkastelua sekä huomioita niiden merkityksestä tulevassa kuntakohtaisessa, Forssan tulokulmasta tehtävässä hyvinvointityössä.

Forssan seudun Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2021-2025

Lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on keskeinen erillisasiakirja hyvinvointikertomus -kokonaisuudessa. Se on Lastensuojelulain (417/2007 12§) mukainen lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämistä koskeva suunnitelma, joka kuvaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen lisäksi lastensuojelun

ja kehittämistä kunnassa. Suunnitelma on yksi dokumentti, joka konkretisoi kuntien lasten ja nuorten hyvinvointia edistäviä toimenpiteitä ja kuntien valtuustojen on otettava sen toteuttaminen vuosittaisissa talous- ja toimintasuunnitelmissaan.

Seudulliseen hyvinvointisuunnitelmaan erillisohjelmalla liitetty Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2017-2020 on sittemmin ajantasaistettu ja korvattu Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2021-2025:llä, joka – kuten jo useammat aiemmat vastaavat suunnitelmat - on laadittu seudullisena ja vastuu sen laadinnasta on ollut FSHKY:llä seudun kuntien ollessa edustettuina erilaisissa suunnitelmaa valmistelemissa asiantuntijaryhmissä. Hyvinvointialueiden aloitettua toimintansa vuoden 2023 alussa päätetään kansallisesti ja Kanta-Hämeen hyvinvointialueen osalta Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadinnan vastuista eli siitä laaditaanko ko. suunnitelma hyvinvointialueen vai kunnan toimesta vai sekä että. Seudullinen Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022-2025 suunnitelma hyväksytään kaupunginvaltuustossa samassa yhteydessä, kuin Forssan suppea hyvinvointikertomus 2022.

Suunnitelmassa on kartoitettu lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin nykytilaa sekä kuvattu lapsille ja nuorille suunnattuja palveluja. Se sisältää seudullisia toimenpide-ehdotuksia tuleville vuosille. Kuntakohtaisesti kohdennetut konkreettiset toimenpiteet kuvataan kuntien omissa dokumenteissa. Forssan kuntakohtainen tavoitteenasettelu ja toimenpiteiden määrittely tehdään myös lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen osalta Hyvinvointisuunnitelmaan 2022-2025 ja samassa yhteydessä tarkastellaan oman kunnan tulokulmasta ko. väestöryhmien hyvinvoinnin tilaa sekä lapsia, nuoria ja lapsiperheitä oleellisesti koskettavia yleisiä väestön tilaa koskevia indikaattoreita ja taustamuuttujia.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa 2021-2025 ko. kohderyhmän hyvinvoinnin tilaa on kartoitettu sekä valtakunnallisiin tilastoaineistoihin että lasten, nuorten ja perheiden omiin arvioihin perustuen. Suunnitelmavuosille strategiseksi kehittämisen kärjiksi ja toiminnan painopisteiksi Forssan seudulla on nostettu

- *lasten ja nuorten mielen hyvinvointia tukeva arki*, jossa kiinnitetään huomiota heidän kaveritaitojensa tukemiseen, yksinäisyyden torjuntaan, mielekkääseen vapaa-aikaan sekä vanhemmuuden ja lasten kasvun ja kehityksen oikea-aikaiseen tukemiseen arjen palveluissa
- *lasten ja nuorten päihteetön arki*, jossa vahvistetaan päihdetyötä ja jalkaudutaan sinne, missä nuoret viettävät aikaansa sekä vaikutetaan aktiivisesti myös lasten ja nuorten lähipiirin päihteiden käyttöön
- *lasten ja nuorten turvallinen arki*, jossa arvioidaan heidän fyysisen ympäristönsä turvallisuutta ja muokataan sitä tarpeiden mukaan
- *yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden edistäminen*, jossa lapsia ja nuoria kohdellaan yhdenvertaisina riippumatta henkilöön liittyvistä tekijöistä

Forssan kaupungin toimintaan liittyen Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2021-2025 -asiakirjassa hyväksytyt kehittämisen kärjet ja toiminnan painopisteet konkretisoidaan valmisteltavassa Forssan Hyvinvointisuunnitelma 2022-2025:ssa.

Terveyden edistämisen suunnitelma 2016

Suunnitelmassa kuvataan terveyden edistämistyön käytäntöä Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymän toiminnassa ja laadittaessa sen taustalla vaikuttikin vuoteen 2020 ulottunut Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymän strategia ja terveyden edistämisen painopisteiksi määritellyt terveyserojen kaventaminen, mielenterveyden edistäminen ja päihteettömyyden edistäminen.

Suunnitelman ensimmäiseen osaan on kirjattu terveyden edistämisen teoriaa ja taustatietoja ja toisessa osassa kuvataan terveyden edistämisen tehostamisalueet sekä erityistavoitteet palvelualueittain ja yksiköittäin. Suunnitelma toimi laadittaessa myös Valtioneuvoston asetuksen 380/2009 (Asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta) edellyttämänä toimintaohjelmalla. Käytäntöön keskittyvänä suunnitelma on ollut myös FSHKY:n henkilöstön perehdyttämisopas terveydenedistämisen kysymyksiin.

Forssan kaupungin palveluihin ko. suunnitelmalla ei ole juurikaan ollut ohjausvaikutusta. *Tulevassa paikallisessa hyvinvointityön kokonaisuudessa sote-palveluissa todentuva terveyden edistäminen on yksi merkittävimmistä hyvinvointialueen kanssa yhdyspintatyössä huomioitavista teemoista.*

EHKÄPÄ - ehkäisevä päihdetyö kuuluu kaikille -Forssan seudun ehkäisevän päihdetyön toimintasuunnitelma 2019-2021

Ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskeva laki (523/2015) määrittelee kunnan vastuut ja tehtävät ehkäisevässä päihdetyössä. Kunnassa tehtävän ehkäisevän päihdetyön lähtökohtana on kunnan päihdetilanne sekä olemassa oleva tieteellinen näyttö ja hyvät käytännöt. Kattava ja vaikuttava päihdetyö edellyttää toimivia rakenteita, tutkittuun tietoon perustuvaa viestintää, riskikäytön ja haittojen tunnistamista sekä varhaisen tuen tarjoamista, paikallisesti suunnitelmallisesti ja laajassa yhteistyössä toteutettavaa päihdepolitiikkaa, haittojen ehkäisyyn panostamista lähiyhteisöissä sekä ammattilaisilla riittävää ehkäisevän päihdetyön osaamista.

Kunnan tehtävä on määritellä ehkäisevän päihdetyön tavoitteet, toimenpiteet ja resurssit osana kuntastrategiaa ja hyvinvointikertomusta. *Jatkossa ehkäisevään päihdetyöhön on hyvä keskittyä Forssassa nykyistä painokkaammin, koska päihdehaitat ja päihteiden kohtaaminen asukkaiden arjessa on monin mittarein ja arvioinnein todettu hyvinvointia alentavaksi tekijäksi.*

Forssan seudun kotouttamisohjelma 2017-2020

Viime vuosien ja vallitsevan maailmantilanteen takia erinomaisen merkittävä ohjelma myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tulokulmasta. Suunnitelman mukaiset yhteistyörakenteet kuntien, FSHKY:n ja muiden kotouttamistoimijoiden kesken olemassa ja toimivat aktiivisesti. Etenkin Sivistys- ja tulevaisuustoimialan palvelujen osalta oltu mukana laatimassa ohjelmaa sekä toteuttamassa sen sisältöjä. *Uusi suunnitelma hyväksytty vuosille 2021-2024 ja se huomioidaan erillissuunnitelmana tulevaa Forssan Hyvinvointisuunnitelmaa 2022-2025 laadittaessa.*

HYVILLÄ MIELIN FORSSAN SEUDULLA – Forssan seudun mielenterveyden edistämissuunnitelma 2010-2015

Tarve ehkäisevän mielenterveystyön kehittämiseen on todettu vuonna 2003 Forssan seudun mielenterveystyön suunnitelmassa, johon teema on kirjattu toimenpidesuosituksena. Toimenpidesuosituksen jatkovalmistelussa päädyttiin toimenpiteen konkretisointiin laatimalla mielenterveyden edistämissuunnitelma. "Hyvillä mielin Forssan seudulla" -suunnitelma laadittiin Forssan seudun terveydenhuollon kuntayhtymän toimesta valtionavusteisena hankkeena 2007-2009.

Suunnitelmassa esitellään mielenterveyden edistämisen teorettinen viitekehys, joka luo perustan suunnitelman rakenteelle. Suunnitelmassa käsitellään ensin mielenterveyttä rakentavien tekijöiden vahvistamista koko väestön osalta ja edetään sitten elinkaarijärjestyksessä sekä jokaisen ikäryhmän mielenterveyden edistämistä että mielenterveyttä alentavien tekijöiden vaikutukseen ja vaikutuksen vähentämiseen. Kunkin ikäryhmän osalta on kirjattu kehittämisehdotuksia nykytilanteeseen nähden.

Masennuksen ehkäisystä ja kriiseistä selviytymisestä on suunnitelmassa omat kappaleensa.

Forssan kuntalaisten kokonaisyhyvinvoinnin edistämistä tuettaessa on myös kunnan palveluissa tehty ehkäisevää mielenterveystyötä huomioimalla suurin osa suunnitelmassa esitetyistä tavoitteista ja toimenpide-ehdotuksista. *Jatkossa on pohdittava hyvinvoinnin edistämisen kokonaisuudessa ehkäisevän mielenterveystyön vaikuttavuuden ja merkityksen korostamista.*

Forssan seudun lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyön toimintasuunnitelma 2019-2021

Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäiseminen ja palvelujen järjestämisvastuu kuuluu kunnalle. Kuntien tai niiden yhteistoiminta-alueiden tulee kehittää toimintaohjelma ja -suunnitelma siitä, miten kehitetään yhteistoimintaa, väkivallan tunnistamista, puuttumista ja tarvittavia palveluja. Ko. toimintasuunnitelma laadittiin Forssan seudulla laadittu koko seudun yhteiseksi ja hyvinvointikuntayhtymä organisoii suunnitelman laadinnan. Vuosien 2019-2021 suunnitelman laadinnasta on vastannut työryhmä, jossa seudun kuntia edusti yksi toimija Tammelasta.

Suunnitelmassa Forssan seudun toimijoiden työ lähisuhde- ja perheväkivaltatyössä on jaoteltu seuloviin, puheeksiottaviin, puuttuviin sekä hoitaviin tahoihin, joiden kaikkien työtä koskettavan ja tukevan käsitteenmäärittely, toimintaohjeet sekä kehittämistoimenpiteet suunnitelmaan on kirjattu.

Forssassa lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisemiseen on kasvatus- ja opetusalan palveluissa osallistuttu etenkin vanhemmuutta tukevien toimien kautta sekä henkilöstön osaamista kasvattamalla lapsen kaltainkohtelun havaitsemiseen, puheeksiottoon ja tukiprosesseihin ohjaamiseen liittyen. *Jatkossa on hyvä pohtia, onko osaaminen tällä hetkellä hyvällä tasolla ja mihin ko. työ hyvinvointityön kokonaisuudessa asettuu.*

Ikääntyneiden yhteen sovitettujen palveluiden kokonaisuus Kanta-Hämeessä

Asiakirja on syntynyt Sipilän hallituksen kärkihankkeen "Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa" (I&O -hanke) toteuttamisen tuloksena. Hankkeen tavoitteena oli muodostaa Kanta-Hämeeseen yhteneväinen ikääntyneiden palvelukokonaisuus. Hanke toteutettiin vuosina 2016-2018 ja sen teemat on esitelty alla olevassa kuvassa.

Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa -kärkihankkeen teemat, STM 2018.

Asiakirjassa ikääntymisen ja ikääntyneiden palvelujen tarkastelun lähtökohtana on, että ikääntyneet ovat aktiivisia toimijoita ja myös Kanta-Hämeessä erittäin merkittävä voimavara, johon on suunnattava huomiota. Dokumentissa tarkastellaan maakunnan ikääntyneiden määrällistä kehitystä ja hyvinvoinnin tilaa, ikääntymiseen liittyviä haasteita, ikääntyneiden palvelujen kustannuksia, sosiaali- ja terveydenhuollon nykytilaa ja tavoitteita, ikääntyneiden monitoimijaista palvelukokonaisuutta ja ICT-kokonaisarkkitehtuuria sekä kaiken ikäisten omaishoitajuutta.

Asiakirjan liitteinä ovat THL:n 75-vuotta täyttäneiden terveys-, hyvinvointi ja palvelututkimus, omaishoidon tuen osa-alueet, jotka halutaan toteutuvan maakunnan toiminnassa sekä Kanta-Hämeen ikääntyneiden yhteen sovitettujen palvelujen kehittämissuunnitelma. Kehittämissuunnitelmassa määritellään tavoitteet, toimenpiteet ja seuranta

- ihmislähtöisyydelle ja asiakkaan tarpeiden huomioinnille palveluissa
- eriarvoisuuden estämiselle
- ennaltaehkäisevien toimien lisäämiselle
- ikääntyneiden uudenlaisten yhteisöllisten asumismuotojen mahdollistamiselle
- tiedon saannin helppoudelle ja tiedotamiselle
- palveluiden saatavuuden helppoudelle ja laadulle
- kokonaisvaltaisen kuntoutuksen tukemiseen panostamiselle
- toimivalle asiakas- ja palveluohjaukselle
- omaishoidon tasapuoliselle lisäämiselle ja tukemiselle
- henkilöstöön liittyville kysymyksille
- resurssien käytön hyödyllisyydelle ja tehokkuudelle

Asiakirjassa keskitytään sotepalveluihin, mutta kaupunki on saavutettavan asuinympäristön rakentajana, vapaa-ajanpalveluiden järjestäjänä sekä kolmannen sektorin toiminnan tukijana omalta osaltaan mahdollistanut sen lähtökohdan - ikääntyneet aktiivisina toimijoina - toteutumista.

Seudullinen vanhuspalvelujen suunnitelma 2015-2020

Laadittaessa suunnitelma perustui Forssan seudun hyvinvointi- ja turvallisuusstrategiaa ja se oli ensimmäinen seudullinen vanhuspalvelujen suunnitelma.

Suunnitelma toteuttaa kunnan lakisääteistä veloitetta laatia suunnitelma toimenpiteistään ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palveluiden sekä omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden terveyspalveluista 980/2012, §5 eli vanhuspalvelulaki). Sen sisältö noudattelee lain sille asettamia vaatimuksia, joten siinä on arvioitu ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tilaa, ikääntyneelle väestölle tarjolla olevia palveluja sekä niiden riittävyttä ja laatua sekä ko. väestön osan palvelutarpeeseen vaikuttavia tekijöitä. Suunnitelman liitteessä viisi on kirjattu suunnitelmavuosille vanhuspalvelujen kehittämistavoitteet, toimenpiteet, aikataulut ja vastuutahot.

Suunnitelma keskittyy vanhuspalvelujen substanssisuunnitelmana FSHKY:n tuottamiin palveluihin, mutta kaupunki on omien toimiansa puitteissa tukenut suunnitelman toteuttamista ja vanhuspalvelulain toteutumista kuntalaisten – myös ikääntyneen väestön – osallisuutta, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista. Sittemmin on seudun valtuustoissa hyväksytty ”Forssan seudun suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palveluiden järjestämiseksi ja kehittämiseksi” -asiakirja, joka tullaan liittämään erillisiasiakirjana Forssan Hyvinvointisuunnitelma 2022-2025:een.

Ikääntyneiden kuntalaisten ollessa volyymiltaan ja yhteisöön vaikuttamiseltaan merkittävä väestönosa on erinomaisen tarkoituksenmukaista, että jatkossa heidät huomioidaan vähintäänkin nykyisin muodoin ja painoarvoin kunnan hyvinvointityössä.

Seudullinen liikenneturvallisuussuunnitelma 2013 eli Forssan seudun turvallisen ja viisaan liikkumisen suunnitelma 2013

Suunnitelma on Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen raportti (49/2013), jonka tavoitteena on tukea liikenneturvallisuuden parantamista sekä edistää ympäristöystävällisten kulkutapoja, joukkoliikenteen käyttöä sekä kimpakyytien hyödyntämistä.

Suunnitelma on laadittu laajassa yhteistyössä ELY-keskuksen, seudun kuntien, Liikenneturvan, poliisin ja pelastuslaitoksen kanssa. Suunnitelman laadinnan yhteydessä kuultiin alueen asukkaita ja yrityksiä liikkumisen ja liikenneturvallisuuden nykytilan ja kehittämistarpeiden kehittämiseksi.

Suunnitelma sisältää toiminta- ja toimenpide-ehdotuksia sekä fyysisen liikenneympäristön kehittämiseksi että liikennekasvatus-, valistus- ja tiedotustyön toteuttamiseksi.

Suunnitelma sisältää seudun liikenneturvallisuustyölle määritellyn visio:

”Forssan seudulla liikenne toimii ”järkivhreästi” ja siten, ettei kenenkään tarvitse kuolla tai loukkaantua vakavasti. Turvallinen ympäristö kannustaa kaikkia asukkaita liikkumaan, ja liikkuminen on vastuullista.”

Suunnitelmaan kirjattiin kohderyhmittäin Forssassa toteutettavat liikenneturvallisuuden edistämistä koskevat konkrätisoinnit seuraavasti:

Kohderyhmä	Tavoite ja toteutustapa	Järjestäjä / vastuutaho	Ajoitus
Varhaiskasvatus, alakoulut	Liikennepuiston hyödyntäminen liikennekasvatuksessa; retket liikennepuistoon	Koulut, päiväkodit	Kevät / kesä
Lapset, vanhemmat	Lapsiperhelauantai	Varhaiskasvatus ja vapaa-aikatoimi, yhteistyössä mm. MLL ja urheiluseurat	Syksy
Lapset, henkilöstö	Liikenneturvallisuusasioiden huomioon ottaminen varhaiskasvatuksen ja koululaisten retkillä	Turvallinen retki -työryhmä	Jatkuvaa
Työikäiset	Liikenneturvallisuus ja liikkumisen ohjaus mukaan kunnan tapahtumiin (mm. Picknick-tapahtumaan (harrasteajoneuvojen tapahtuma), Suvi-ilta	Kunta, yhdistykset (mm. SMCF ry, Forssan Salama), liikenneturvallisuusryhmä <i>Yhteistyössä Liikenneturva</i>	Kesä

Liikenneturvallisuustyötä edistämään nimettiin suunnitelmatyön yhteydessä Forssaan kuntakohtainen liikenneturvallisuusryhmä, joka toimii Forssassa aktiivisesti. Suunnitelma ja sen laatijatahojen käytännön yhteistyö on toiminut perustana muun muassa Forssan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen viime vuosina toteutetulle suunnitelmalliselle liikenneturvallisuustyölle.

Liikenneympäristöjen parantamisen osalta suunnitelmaan kirjatut toimenpiteet keskittyivät Forssan osalta jalankulun ja pyöräilyn turvallisuuden parantamiseen (esim. rakentamalla suojatielle odotustila, lisäämällä puuttuvat suojatiemerkit ja heijastinvarret suojatiemerkeihin) sekä suurempina toimenpiteinä rakentamalla kevyen liikenteen väyliä.

Turvallisen ja viisaan liikkumisen edistäminen on nykyisellä toteutuksella toki kehitettävissä, mutta myös hyvä esimerkki onnistuneesta monialaisesta yhteistyöstä toteutetusta asukkaiden hyvinvointia tukevasta toiminnasta.

3.3 Forssan seudun Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2017-2021:n tavoitteiden toteutumisesta

Alla lyhyet erittelyt seudullisessa Hyvinvointisuunnitelma 2017-2021 -asiakirjan tavoitteisiin sitoutumisesta ja tavoitteiden suuntaisesta toiminnasta kaupunkiorganisaatioissa.

Tavoite	Suunnitellut toimenpiteet	Asetetut arviointi-mittarit -> toteutuminen	Forssan sitoutuminen
Lasten ja perheiden tukemiseen ja tarpeisiin vastaaminen sekä palvelujen koordinaatio	* Perhekeskustoiminnan käyttöönotto Vastuutahot: Seudullinen lasten ja nuorten palvelujen työryhmä Resurssit: * Em. työryhmä ja kunnat	Toimintamalli otettu käyttöön -> <i>toteutettu:</i> <i>perhekeskustoiminta on käynnistynyt</i>	Forssan kaupungin toimijat ovat osallistuneet yhteistyötahoina ja asiantuntijoina aktiivisesti ko. tavoitteen mukaisen toimenpiteen toteuttamiseen.
Lasten ja nuorten mielenterveyden tukeminen	* Varhaiskasvatuksen ja oppilashuollon toiminta ja menetelmät. * Vanhemmuuden tukeminen. Vastuutahot: Eri sektorit Resurssit: FSHKY, kunnat, järjestöt	Voimaperhekysely (4-vuotisuusneuvola) -> <i>toteutettu</i> Kouluterveyskysely -> <i>toteutettu ja kyselyn tuloksia on käsitelty ja hyödynnetty peruskouluissa</i>	Etenkin LYK-kunta status sekä covid-19 -pandemian vaikutukset ovat vaikuttaneet siihen, että etenkin perusopetuksen palveluissa on kiinnitetty monin tavoin huomiota tavoitteen toteuttamiseen sekä oppilashuollon toimijoiden kanssa, että omin toimin mm. aikuisia kouluihin lisäämällä (vrt. sosiaalikasvattajat, hanketyöntekijät). Etenkin varhaiskasvatuspalvelujen omassa tavoiteasettelussa ja toiminassa on merkittävästi resursoitu pienten lasten tunne- ja vuorovaikutustaitojen edistämiseen sekä uusiin avauksiin lapsiperheiden tukemisessa. Yhteistyö FSHKY:n kanssa on ollut merkittävää (esim. VaVa, Lapset puheeksi -menetelmä, Helppis).
Kaikenikäisten päihteiden käytön ja päihdemyönteisyyden väheneminen	* EHKÄPÄ-ehkäisevän päihdetyön toimintasuunnitelman toimenpiteet ja seuranta Vastuutahot: FSHKY, kunnat Resurssit: seudullinen yhdyshenkilöverkosto	Toimintasuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutuminen -> <i>osin toteutettu: toimittu tavoitteiden mukaisesti, mutta päihteiden käyttö on edelleen merkittävä haaste</i>	Forssan edustaja on toiminut aktiivisesti seudullisessa yhdyshenkilöverkostossa. Sivistus- ja tulevaisuustoimialalla on toteutettu ko. suunnitelmaa ja etenkin nuorisotoimissa ja perusopetuksessa ehkäisevä päihdetyö on liittynyt palvelujen toteuttamiseen. Jatkossa sitoutumista ko. työhön on tarkoituksenmukaista vahvistaa sekä lisätä työn suunnitelmallisuutta, koska tavoitteisiin pääseminen on erinomaisen haasteellista.
Kaiken ikäisten hyvän elämän tukeminen työllisyyden keinoin.	* Seutukunnallisen yhteistyön mahdollisuudet työllistymisen tukemisessa * Elinkeinopolitiikka * Työpajatoiminnan hyvien käytäntöjen mahdollisuudet Vastuutahot: kunnat Resurssit: yrittäjät ja yritykset sekä hanketyö	Työlliset % Nuorisotyöttömyys % Työttömät % Pitkäaikaistyöttömyys % -> <i>toteutettu:</i> <i>suunnitelmallista seuranta ja tietoa työllisyyden ja elinvoiman kehityksestä jaettu kuukausittain seudun avaintoimijoille (Elinvoimakatsaus).</i>	Kaupungin teeman mukaisena ydintoimijana Työllisyyspalvelut on kehittänyt palveluprosessejaan yhteistyössä työvoimaviranomaisen kanssa. Kaupungin ja FYK:n aktiivisella elinkeinopolitiikan toteuttamisella on edistetty yritystoimintaa ja tuettu paikallisia yrittäjiä. Kaupungin eri yksiköt ovat osallistuneet tukityöllistämiseen ja osaltaan mahdollistaneet mm. oppisopimuskoulutuksen toteuttamista.

Tavoite	Suunnitellut toimenpiteet	Asetetut arviointimittarit -> toteutuminen	Forssan sitoutuminen
Ikäihmisten toimintakyvyn ja turvallisuuden tukeminen vaihtoehtoisilla asumisen ympäristöillä.	<p>* Yhteisöllisen asumisen mahdollisuuksia ikäihmisille</p> <p>* Ikääntyneiden asumisen turvallisuusriskien tunnistaminen ja vähentäminen sekä toteutuneiden hankkeiden benchmarking (KATE-Karjala, IKAT Pirkanmaa ja EVAC)</p> <p>Vastuutahot ja resurssit: kunnat, pelastustoimi, 3. sektori, yrittäjät</p>	Ikäihmisillä on mahdollisuus asua erilaisissa asumisen ympäristöissä	Tekninen ja ympäristötoimiala on laskenut FSHKY:lle ko. tarkoitukseen remontoitavien kohteiden kustannusarvioita.
Kaiken ikäisten liikunta ja harrastusmahdollisuuksien tukeminen.	<p>* Lähiliikuntapalvelujen ja harrastusmahdollisuuksien kehittäminen myös ikäihmiset huomioiden</p> <p>* Auratut ja hiekoitetut kävelyreitit sekä penkit näköetäisyydelle</p> <p>Vastuutahot: Kunnat</p> <p>Resurssit: Kunnat, järjestöt, 3. sektori</p>	<p>Asumisen lähellä olevat liikunta- ja harrastusmahdollisuudet</p> <p>-> <i>toteutettu</i></p> <p>Kartoitettu ikäihmisten kävelyreittejä ja suunnitelma penkkien sijoittamisesta ja toteuttamisesta tehty</p> <p>-> <i>osin toteutettu</i></p>	<p>Kaupungin liikuntapaikkasuunnitelmien toteuttaminen on mahdollistanut lähiliikunta- paikkojen ylläpitämisen ja lisäämisen.</p> <p>Liikuntakalenterit on toteutettu vuosittain.</p> <p>Ikäihmisille ja erityisryhmille on järjestetty ryhmäliikuntaa säännöllisesti.</p> <p>Kevyenliikenteen väylät ja niiden kunnossapitotoimet on priorisoitu</p>
Toiminnan järjestäminen yksinäisille.	<p>* Luodaan seudullista toimintaa yksinäisyysjärjestöjen näkökulmasta</p> <p>Vastuutahot: FSHKY</p> <p>Resurssit: järjestöt</p>	Soveltuvaa toimintaa on käynnistynyt yhteistyössä järjestöjen kanssa	Kaupungin toiminnoissa on huomioitu yksinäisyyden torjunta mm. vertaisvuorovaikutusta tukemalla, lasten ja nuorten harrastus- ja vapaa-ajantoimintaa eri tahoilla ja konsepteilla järjestämällä sekä järjestöjen kuntalaisille kohdistamaa aktiivintuomintaa tukemalla.
Seudullisen säännöllisen monialaisen yhteistyön toteuttaminen lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi	<p>* Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyön toimintasuunnitelman toimenpiteet ja seuranta</p> <p>* Seudullisen monialaisen työryhmän toiminnan käynnistäminen uudelleen</p> <p>Vastuutahot ja resurssit: FSHKY, kunnat, poliisi</p>	Toimintasuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutuminen	<p>Ko. suunnitelmaan on perehdytty. Kaupungin toimijoita ei ole osallistunut ko. työryhmän toimintaan, koska seudun kunnista on ryhmässä ollut vain yksi edustaja (Tammela).</p> <p>Sivistys- ja tulevaisuustoimialan toimijoiden osaamista on jonkin verran lisätty lähisuhde- ja perheväkivallan havaitsemiseen ja puheeksi ottamiseen tarvittaessa sekä uhrien ohjaamiseen tuen piiriin. Osaamisen kasvattaminen on keskittynyt etenkin lapsiin kohdistuvan kaltoinkohtelun huomioimiseen sekä vanhempien kanssa tehtävän, luottamusta rakentavan yhteistyön edistämiseen.</p>
Arjen ja osallistumisen mahdollistaminen sujuvilla kulkuyhteyksillä	<p>Kulkumahdollisuuksien selvittäminen logistiikan ja kestävä kehityksen näkökulmasta</p> <p>Vastuutahot ja resurssit: HAMK</p>	-	-

Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että edellä esitetyistä painopisteistä ja tavoitteista suurin osa on ollut aktiivisen toiminnan kohteena Forssan kaupunkiorganisaation toimialoilla, palvelualueilla ja yksiköissä joko suoraan palvelujen tavoitteenasettelun ja toimenpiteiden sisällöissä tai välillisesti, organisaation ulkopuolisten, yksittäistä tavoitetta edistävien toimijoiden tukemisen kautta.

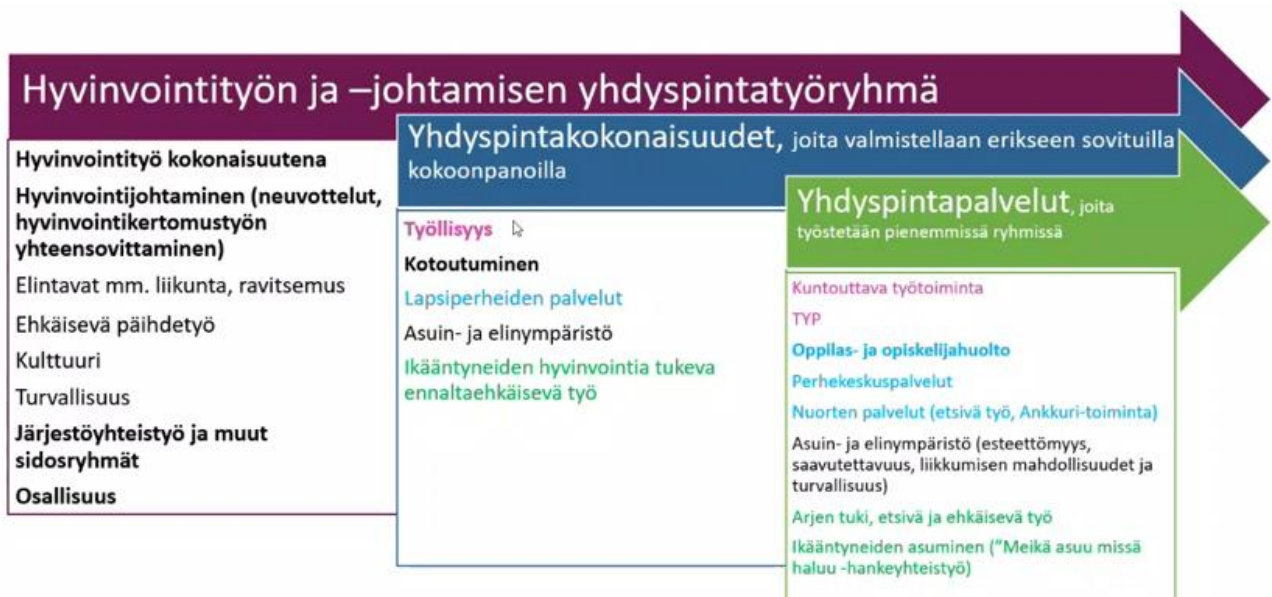
Laadittavassa Forssan Hyvinvointisuunnitelma 2022-2025 -asiakirjassa voidaan huomioida seudullisen Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2017-2021 -asiakirjan toteumat ja etenkin toteutumien katveet, mutta erityinen huomio tulevassa suunnitelmassa tavoitteita ja toimenpiteitä hyvinvointityölle laadittaessa on keskitettävä paikalliseen tarkasteluun, laaja-alaiseen kaupunkiorganisaation toimijoiden vastuuttamiseen hyvinvointityöhön sekä hyvinvointialueen strategisten tavoitealueiden huomiointiin. Seudullinen yhteistyö hyvinvointityössä on edelleen erinomaisen kannatettavaa silloin, kun se tuo kaikille osapuolille lisäarvoa ja edistää myös forssalaisia tavoitteita.

4. FORSSAN HYVINVOINTITYÖN TULEVISTA RAKENTEISTA, VASTUISTA JA DOKUMENTEISTA

Valmisteltavassa Forssan Hyvinvointisuunnitelmassa 2022-2025 hyvinvointityön kokonaisuus muodostuu ensimmäistä kertaa hyvinvointialueen ja kunnan hyvinvointityöstä. Aiempaan seutupainotteiseen hyvinvointityöhön verrattuna muutos on niin vastuiden määrittelyn, tavoitteiden asettamisen kuin yhteistyönkin osalta merkittävä. Hyvinvointialuevalmistelu ja alkava yhdyspintayhteistyö vaatii kunnan selkeän tahtotilan määrittämistä hyvinvointityöhön liittyen ja johtamisen prosessien avaamista ja kohdentamista entistä selkeämmin hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseen. Kuntastrategian ja hyvinvointityön dokumenttien sisältöjen, tavoitteenasettelun, toiminnan toteutuksen ja arvioinnin linjakuus, hyvinvointityön vastuiden selkeä määrittely, kaupunkiorganisaation toimintakulttuurin vahvistaminen monitoimijaiseen toimintaan ja kokonaisuuksien hahmottamiseen turvaavat onnistumisen uudessa asetelmassa.

4.1 Yhteiset asukkaat – yhteinen vastuu hyvinvointityöstä

Kaiken hyvinvointityön ytimessä ovat kuntalaiset, hyvinvointialueiden asukkaat. Siksi merkittävä hyvinvointityön työalue myös Forssan kunnan tulokulmasta kuluvana valtuustokautena on suunnitella ja päättää yhdessä hyvinvointialueen sekä muiden alueella toimivien hyvinvointitoimijoiden kanssa ko. työn yhteistyön periaatteet ja rakenteet. Tämä yhdyspintatyöskentely on Kanta-Hämeessäkin jo käynnissä ja Forssan kaupungin toimijat osallistuvat siihen aktiivisesti.

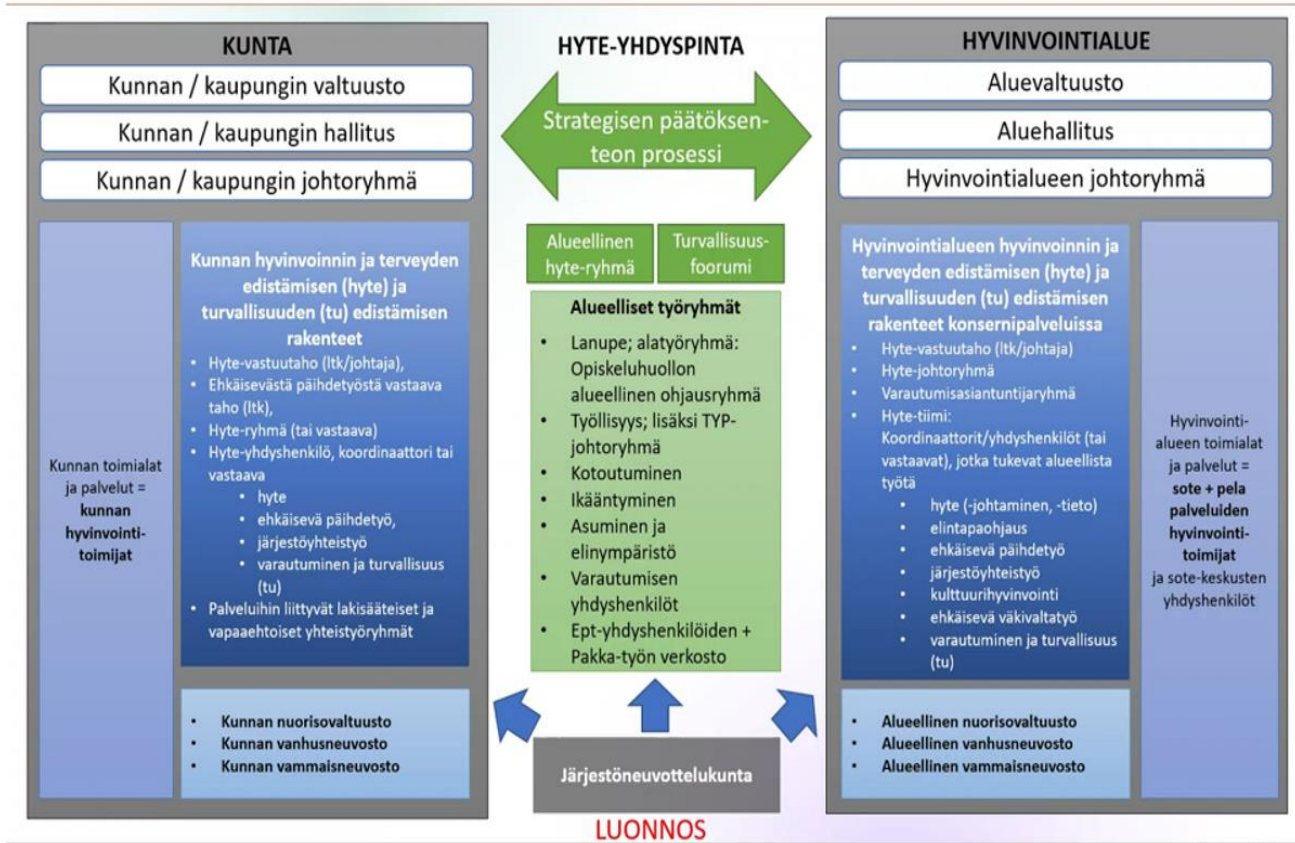
Suunnitelma HyTeTu-tyon yhdyspintavalmistelusta. Lähde: OmaHäme; Hyvinvointityön ja -johtamisen yhdyspintatyöryhmä

Yhdyspintatyössä, jossa tarkastellaan organisaatioiden – tässä tapauksessa siis kunnan ja hyvinvointikuntayhtymän – yhteistyötä, korostuvat ennen kaikkea asukkaiden ja asiakkaiden tarpeen mukainen palvelujen toteuttaminen, yhdensuuntaiset tavoitteet ja selkeät vastuut. Onnistuneen hyvinvointityön ja organisaatioiden keskinäisen asiantuntemuksen jakamisen edellytys on laajassa ja monitoimijaisessa yhdyspintatarkastelussa yhtenäisen käsityksen muodostaminen

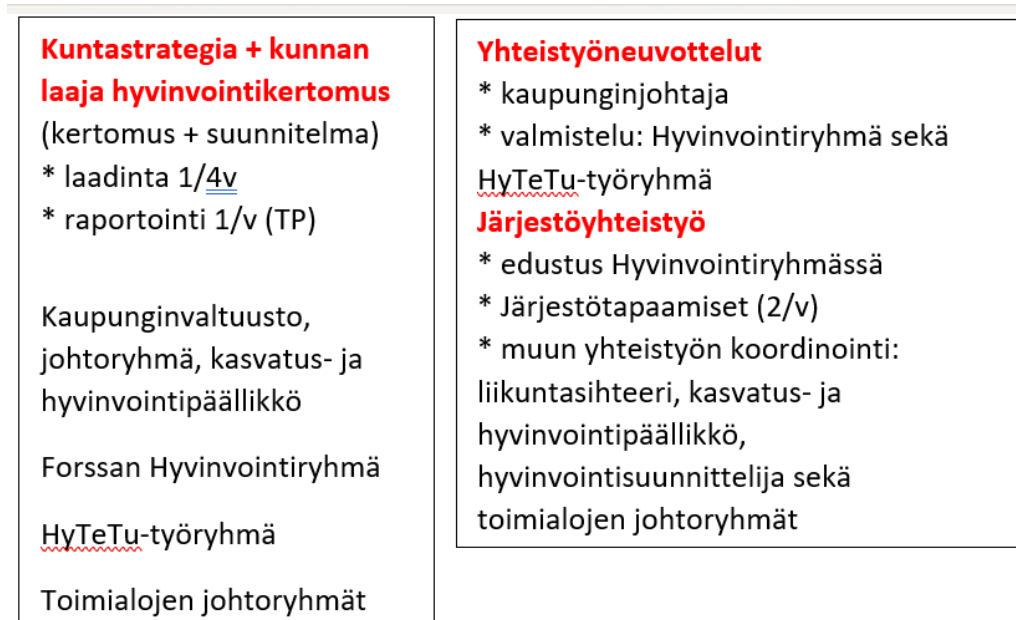
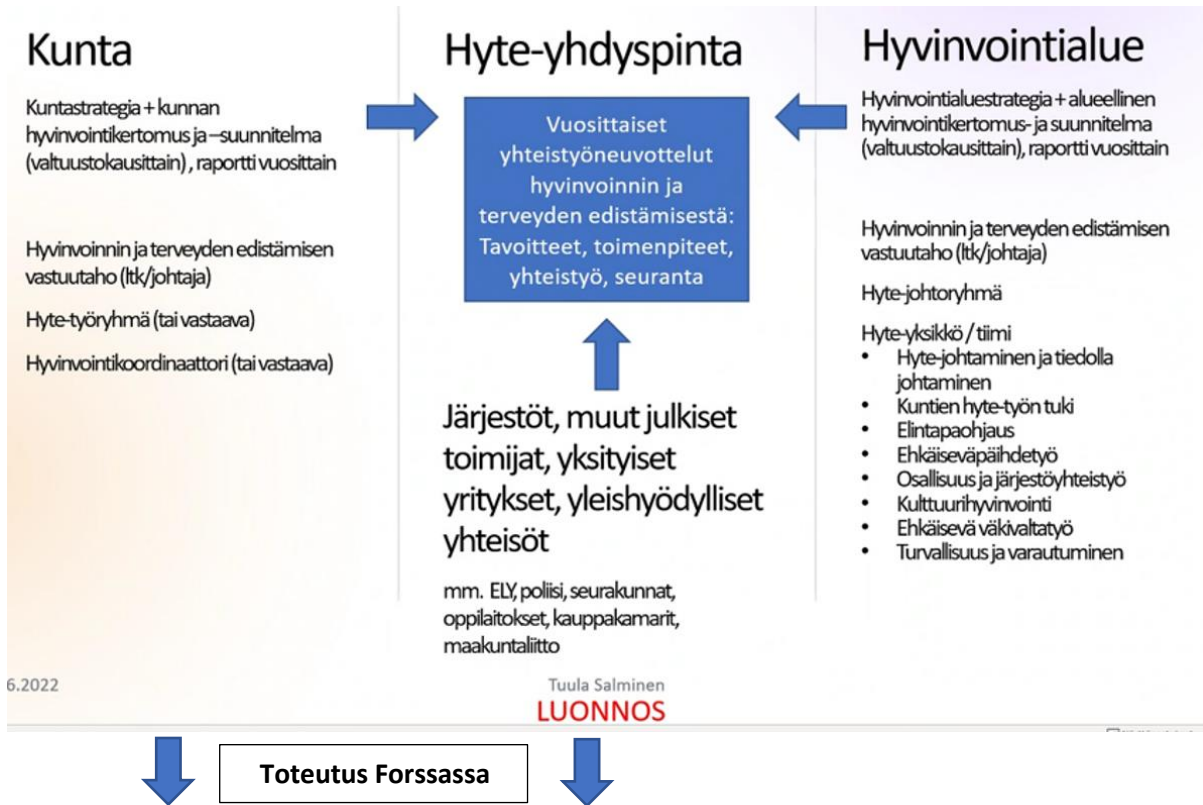
- lainsäädännön määrittämien vastuiden jakautumisesta ja työnjaosta
- hyvinvointijohtamisen yhteensovittamisesta
- realistisesta tilannekuvasta paikallisista olosuhteista, tarpeista ja niissä mahdollisesti tapahtuvista muutoksista
- toteutettavan yhteistyön foorumeista, rakenteista, toimintamalleista ja sisällöistä

Yhdyspintatyöskentely vaatii kunnilta resursseja, määriteltyjä hyvinvointityön rakenteita sekä toiminnan vastuuttamista omassa organisaatiossa, mutta ennen kaikkea selkeää näkemystä kunnan hyvinvointitilanteesta, kehittämiskohteista sekä hyvinvointityön kokonaisuudesta.

Rajallisesta aikaresurssista ja työn laajuudesta johtuen on todennäköistä, että hyvinvointialueiden aloittaessa toimintansa, aloitetaan yhdyspintatyöskentely mallilla, joka myöhemmin tulee kehittymään ja muuttumaan.

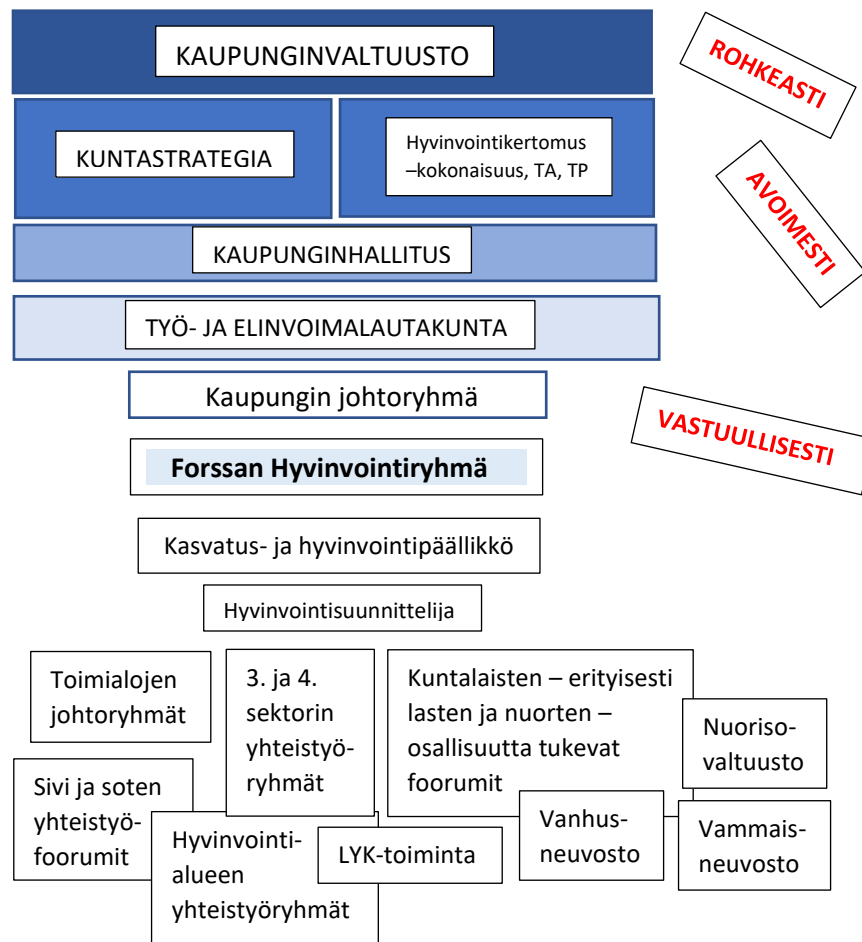

Alla luonnos vuoden 2023 alusta lähtien toteutettavan yhdyspintatyön roolituksesta sekä foorumeista Forssassa.

Forssan hyvinvointityön kokonaisuuden organisoinnista

Forssan hyvinvointityön osin vielä valmisteilla oleva rakenteen lähtökohtana on lakisääteisen toteutuksen ohella paikallinen laaja-alainen moninainen sitoutuminen kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseen. Toimijoilla julkishallinnon edustajien ohella myös Forssassa oma, merkittävä roolinsa ko. työssä on erilaisten organisaatioilla, yhteisöillä ja yksittäisillä kuntalaisilla. Osallisuuden kokemus on merkittävä osa yksilöiden hyvän elämän kokonaisuutta. Niinpä osallisuuden mahdollistaminen ja tavoite osallisuuden kokemuksesta on yksi paikallisen työn organisoinnin periaatteista. Myös avoimuus, laaja ja monipuolinen yhteistyö sekä tiedolla johtaminen luovat pohjaa hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämislle Forssassa.

Forssan hyvinvointityön rakenne

Työllisyys- ja elinvoimalautakunta on hallintosäännön mukaisesti perustanut Forssan Hyvinvointiryhmän, jonka tehtävänä on laatia kuluvaltuustokauden hyvinvointisuunnitelma sekä suunnitella laajan hyvinvointikertomuksen kokonaisuutta seuraavalle valtuustokaudelle.

Hyvinvointisuunnitelman 2022-2025 työstämiseksi ryhmä valmistelee Työllisyys- ja elinvoimalautakunnalle päätettäväksi muun muassa

- esityksen laajan hyvinvointikertomuksen tausta-aineistona jatkossa käytettävistä kuntalaisten hyvinvointi- ja terveysosoittomina toimivista indikaattoreista, jotka huomioivat hyvinvointialueella ja hyte-kertoimessa käytettävät indikaattorit
- esityksen muista arviointiaineistoista ja kokemustiedon hyödyntämisestä
- esityksen kuntalaisten osallisuuden edistämisestä hyvinvointityön kokonaisuudessa
- arvion hyvinvointikertomuksen ja hyvinvointisuunnitelman liiteasiakirjojen mahdollisista muutostarpeista
- esityksen oman kunnan HyTeTu -työn vuosiarviointin toteuttamisesta ja sen suhteesta taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden kvartaali- ja vuosiarviointiin sekä hyvinvointialueen kanssa käytäviin neuvotteluihin
- esityksen päätösten ennakkovaikutusten arvioinnin kokonaisuuden toteuttamisesta Forssassa jatkossa
- esityksen hyvinvointisuunnitelman sisällöistä sekä tulevan laajan Hyvinvointikertomuksen kokonaisuudesta

Merkittävänä Hyvinvointiryhmän tehtävinä ovat myös seurata aktiivisesti hyvinvointialueen yhdyspintatyötä ja mahdollisesti myös osallistua siihen, koota organisaatiossa käytössä olevat näyttöön perustuvat, kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä edistävät toimintamallit sekä tietenkin sitouttaa kuntaorganisaation toimijoita tunnistamaan ja huomioimaan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen omassa toiminnassaan.

Forssan hyvinvointiryhmän kokoonpanoa tullaan vuoden 2023 alusta täydentämään luottamushenkilöedustajilla, nuorisovaltuuston ja oppilaskuntien edustajilla, kolmannen sektorin edustajilla sekä hyvinvointialueen edustajalla.

4.2. Forssan Hyvinvointisuunnitelman 2022-2025 laatimisesta

Forssan hyvinvointisuunnitelman valmistelu on aloitettu ja sen merkittävimmät pohja-asiakirjat ovat parhaillaan tarkennettava kuntastrategia Järkivihreä Forssa 2030 ja hyvinvointialueen Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2021-2024.

Kuntastrategia

Hyvinvointityö on osa kunnan strategista johtamista ja siksi kuntastrategia on merkittävin hyvinvointisuunnitelman pohja-asiakirja. Forssan Hyvinvointisuunnitelma 2022-2025 tulee olemaan yksi Forssan tarkistetun kuntastrategian (Järkivihreä Forssa 2030) tulokulmien tavoiteasetantaan liittyvistä linjausasiakirjoista ja siinä konkretisoidaan kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisen elementtejä. Hyvinvointisuunnitelman mukaiset, vuosittain priorisoidut tavoitteet huomioidaan jatkossa toimialojen, palvelualueiden ja yksiköiden vuositavoitteissa ja toimenpiteissä talousarvioin laadinnan yhteydessä (vrt. LATO-kirjaukset).

Meneillään olevan Forssan kuntastrategian ajantasaistamisen prosessi ja hyvinvointisuunnitelmatyön valmisteluprosessi johdetaan siten, että ne huomioivat toisensa tarvittavilta osin.

Kuntastrategian tarkistusprosessin luonnoksen kirjausten mukaan Järkivihreää Forssaa rakennetaan kolmesta eri tulokulmasta:

1. Ihmisystävällisen, inhimillisen järkivihreyden tärkein sisältö on kuntalaisten hyvinvointi ja onnellinen arki
2. Taloudellisella järkivihreydellä mahdollistetaan kuntalaisten hyvä elämä niin tänään kuin tulevaisuudessa
3. Ekologinen järkivihreys huolehtii ihmisen ja ympäristön vuoropuhelusta

Ihmisyystävällisen, inhimillisen järkivihreyden strategisina tavoitteina ovat

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen

joka tarkoittaa mm. monitoimijaisuuden tukemista, suunnitelmallista osallisuuden edistämistä, aktiivista yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa, lasten ja ikäihmisten erityistä huomiointia HyTeTu –työssä, hyvän asumisen tukemista, mahdollistavaa kotouttamistoimintaa, monipuolisten vapaa ajanpalvelujen järjestämistä, päätösten vaikutusten ennakoarviointia

Osaamisen ja koulutuksen arvostaminen

joka tarkoittaa mm. laadukasta koulutuspolkukokonaisuutta, kehittyvään kestäväen kehityksen koulutukseen panostamista, elinikäisen oppimisen tukemista, monilukutaidon edistämistä

Forssan omaleimaisuuden ja historian vaaliminen

joka tarkoittaa mm. kulttuuri-identiteetin suunnitelmallista rakentamista, kuntalaisten yhteisten muistijälkien mahdollistamista, sukupolvitiedon välittämistä

Tarkistamisprosessin tuloksena hyväksyttävä kuntastrategia tulee määrittämään valmisteltavan Hyvinvointisuunnitelman 2022-2025 tavoitteenasettelua. Hyvinvointisuunnitelman toteutumisen vuosiarviointi tullaan yhdistämään talousarviossa hyväksyttävien toiminnallisten tavoitteiden arviointiin sekä hyvinvointialueen kanssa vuosittain käytäviin yhdyspintaneuvotteluihin.

Hyvinvointialueen Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma

Ensimmäinen kaikkia Kanta-Hämeen kuntia koskeva Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma on valmisteltu vuosille 2021-2024. Se on laadittu alueellisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen strategisen johtamisen sekä yhteistyö välineeksi kuntien ja tulevan hyvinvointialueen välille. Dokumentin keskeisenä tavoitteena on vähentää hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden eriarvoistumista sekä eriytymistä. Strategisiksi tavoitteiksi suunnitelmassa on määritelty **osallisuus, yhdenvertaisuus sekä hyvinvointityö ja -johtaminen**. Kunnan vastuulla on huomioida ko. tavoitteet ja niistä johdetut toimenpiteet siten, että niiden toteutumista voidaan arvioida vuosittain yhdyspintayhteistyön yhteydessä; arvioinnissa käytetään asteikkoa: toteutuu – toteutuu osittain – ei toteudu.

Strategisista tavoitteista johdettaviksi toimenpiteiksi on alueellisessa Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2021-2024 -asiakirjassa kirjattu

osallisuuden osalta

- vahvistetaan jokaisen osallisuutta omassa elämässään, yhteisöissään ja kuulluksi tulemistä palveluissa

- tuetaan etenkin erityisryhmien ja riskiryhmiin kuuluvien sekä heidän läheistensä osallisuutta ja mahdollisuutta vertaistukeen
- varmistetaan vaikutusten ennakoarvioinnin toteutuminen osallistavasti
- parannetaan kaikkien väestöryhmien kulttuuristen oikeuksien toteutumista ja seurataan niiden toteutumista mm. osana hyvinvointikertomuksia

Osallisuus -tavoite ja toimenpiteet todentuvat kunnassa mm.

- osallisuuden mahdollistavien asukas- ja asiakasraatien, kokemusasiasia- yms. muiden foorumien toiminnassa
- vanhusneuvoston, vammaisneuvoston ja nuorisovaltuuston toiminnassa
- lasten ja nuorten äänen kuulemisessa ja osallisuuden mahdollistamisessa (vrt. Lapsiystävällinen kunta -toimintamalli) sekä harrastusmahdollisuuksien tukemisessa
- kaikille avoimen toiminnan kohtaamispaikkojen toiminnassa (esim. nuorisotilat ja Ohjaamo)
- järjestöjen toimintaedellytysten turvaamisessa (esim. toiminnan tukeminen, yhteistyörakenteet, toiminnasta tiedottaminen)
- läheisten/omaisten/omaishoitajien merkityksen tunnistamisessa ja heidän tukemisessaan
- vaikutusten arvioinnin kokonaisvaltaisessa ja suunnitelmallisessa toteuttamisessa
- terveyttä ja hyvinvointia edistävässä taide- ja kulttuuritoiminnassa

yhdenvertaisuuden osalta

- edistetään ja tuetaan asukkaiden mahdollisuuksia ja motivaatiota toimia aktiivisesti oman hyvinvointinsa hyväksi
- toimitaan yhdessä asukkaiden hyvän aivo- ja mielenterveyden ylläpitämiseksi ja edistämiseksi
- tuetaan vanhemmuutta ja vahvistetaan perheiden voimavaroja ja pärjäämistä
- varmistetaan hyvinvointia tukevien palveluketjujen toimivuus
- edistetään ikääntyneiden ja vammaisten henkilöiden itsenäistä pärjäämistä heidän aktiivisuuttaan tukevan ja turvallisen ympäristön sekä saavutettavien palvelujen avulla

Yhdenvertaisuus -tavoite ja toimenpiteet todentuvat kunnassa mm.

- lasten liikunnan ja terveellisen ravitsemuksen edistämässä varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa
- kaikkien kuntalaisten liikkumismahdollisuuksien ylläpitämisessä ja lisäämisessä (esim. lähiliikuntapaikat)
- suunnitelmallisen elintapaneuvonnan saatavuuden ja saavuttavuuden toteuttamisessa
- asukkaiden kannustamisessa ja tukemisessa päihteettömään elämäntapaan
- lähiluonnon hyvinvointihyötyjen lisäämisessä asukkaiden arkeen
- uusien innovaatioiden käyttöönotossa hyvinvoinnin yhdenvertaisuuden edistämiseksi
- monitoimijaisessa asukkaiden mielenterveyden tukemisen keinojen kehittämisessä
- kiusaamisen ehkäisyyn ja kiusaamisen vastaiseen toimintaan panostamisessa kasvatuksen ja opetuksen palveluissa
- kasvatus- ja opetus-, nuoriso- ja vapaa-aika sekä sote -palveluissa toimivien systemaattisessa yhteistyössä

- perustason ammattilaisten osaamisen kasvattamisessa mielenterveyden edistämiseen liittyvien menetelmien osalta (esim. IPC-menetelmä nuoruusikäisillä)
- työelän ulkopuolella olevien kuntalaisten aktiivisuuden tukemisessa ja yksinäisyyden ehkäisemisessä
- vanhemmuuden tukemisessa
- ikääntyneiden asiointimahdollisuuden tukemisessa (esim. päivittäistavarakauppojen saavutettavuus)
- ikääntyneille soveltuissa harrastusmahdollisuuksissa ja vapaaehtoistoiminnassa
- monipuolisten asumisvaihtoehtojen mahdollistamisessa ja esteettömyyden varmistamisessa
- iäkkäiden ja vammaisten omien toiveiden mukaisten liikkumisen mahdollistavien ympäristöjen ylläpitämisessä
- kansalaisjärjestöjen ja yhdistysten toimintamahdollisuuksien tukemisessa
- kulttuuritarjonnan saatavuuden ja saavutettavuuden sekä erilaisten rajoitusten (esim. ikä) huomioimisessa
- ikäihmisten digitaitojen ja sähköisten välineiden käytön tukemisessa

hyvinvointityön ja -johtamisen osalta

- luodaan yhdessä alueellisesti ja paikallisesti hyvinvointityötä ja -johtamista tukevat monialaiset rakenteet
- laaditaan hyvinvointikertomukset ja -suunnitelmat monialaisessa ja -toimijaisessa yhteistyössä asiantuntija- ja kokemustietoa hyödyntäen
- hyödynnetään hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä monialaista tietoa väestön hyvinvoinnista ja terveydestä

Hyvinvointityö -tavoite ja toimenpiteet todentuvat kunnassa mm.

- kunnan hyvinvointityön asianmukaisessa roolittamisessa, vastuuttamisessa ja resurssoinnissa
- monialaisen hyvinvointiryhmän työskentelyssä
- järjestöjen hyte-työlle tuottaman hyödyn varmistamisessa osana strategista päätöksentekoa (esim. solmittavat sopimukset ja sovitut käytänteet)
- kuntakohtaisen hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman laadinnassa
- väestön hyvinvoinnin tilasta raportoimisessa valtuustolle vuosittain
- talousarviossa ja taloussuunnitelmassa kuntalaisten hyvinvoinnin tilaa ja seuraavien mittareiden ja määrittelyssä ja

Kuten aiemmissa luvuissa on todettu, kunnan toimintaan liittyen laaditaan useita Hy-Te-Tu -työtä edistäviä tavoiteasiakirjoja ja suunnitelmia, joilla voidaan liiteasiakirjoina täydentää paikallista hyvinvointikertomus ja -suunnitelma -asiakirjaa. Lisäksi kunnallisia palveluja koskevat erillislait pitävät sisällään kuntalaisten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistäviä linjauksia. Etenkin kuntalaisten osallisuutta ja kuulemista, ennaltaehkäisevää toimintaa sekä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteuttamista painotetaan useissa säädöksissä ja paikoin myös em. säädökset edellyttävät toimijoilta erillisten dokumenttien laatimista hyvinvoinnin edistämisen teemoja koskien. Forssan Hyvinvointisuunnitelma 2022-2025 laadittaessa on ajankohtaista pohtia, kuinka erilaiset hyvinvointityötä edistävät asiakirjat voidaan hyödyntää siten, että toimijoiden päähuomio ei kiinnity joskus hyvinkin yhdensuuntaisten suunnitelmien laatimiseen, vaan resursseja saadaan suunnattua niiden toteuttamiseen sekä asetettujen tavoitteiden toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointiin.

Laadittavan Forssan Hyvinvointisuunnitelma 2022-2025 sisältö tulee rakentumaan muun muassa

- Forssan kuntastrategiassa ja hyvinvointialueen Hyvinvointikertomuksessa ja -suunnitelmassa paikalliselle hyvinvointityölle asetetuista linjauksista,
- kunnan ja hyvinvointialueen yhdyspintatyön kuvaamisesta
- väestön hyvinvoinnin tilan kehitystä kuvaavien indikaattoreiden ja koottavan muun tiedon (vrt. asiantuntijatieto ja kokemustieto) määrittelystä tulevien vuosien seuranta- ja arviointityöhön sekä niihin perustuvan väestön hyvinvointitilan kartoituksesta hyvinvointisuunnitelman laadinta-ajankohtana
- paikallisten hyvinvointityön rakenteiden, organisoinnin ja vastuiden kuvauksesta
- paikalliselle Hy-Te-Tu -työlle suunnitelmavuosille asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden määrittelystä sekä suunnitelman niiden toteutumisen arvioinnista
- suunnitelmaan liitettävien täydentävien asiakirjojen määrittelystä
- kunnan osallisuusohjelmasta

Forssan Hyvinvointisuunnitelma 2022-2025 -asiakirjaa laadittaessa on ratkaistava tai muutoin huomioitava hyvinvointityön liittyviä kysymyksiä, kuten

- Hyvinvointityön yhteys kuntastrategiaan ja kunnan suunnittelu-, tavoite- ja arviointiprosesseihin
- Kehittyvät ja moninaiset hyvinvointityön rakenteet, selkeät vastuuroolit ja kokonaisvaltaisuus
- Hyvinvointityön edistämisen laaja-alainen vastuuttaminen palveluihin ja hyvinvointia edistävän toimintakulttuurin rakentaminen sekä yksittäisten palvelujen järjestämiseen kohdentuvien lakien ja säädösten hyödyntäminen
- Ennaltaehkäisevän toiminnan merkitys ja vaikutukset
- Päihdetyön ja ennaltaehkäisevän mielenterveystyön huomiointi
- Lasten ja ikääntyneiden sekä haavoittuvassa asemassa olevien kuntalaisten erityisasema
- Turvallisuuden edistämisen rooli hyvinvointityön määrittelyssä kokonaisuudessa ja hyvinvointitoiminnan dokumenteissa
- Osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseen laadittavien erillissuunnitelmien rooli
- Kolmannen ja neljännen sektorin hyvinvointityön tukemisen suunnitelmallisuus ja mahdollinen sopimus pohjaisuus
- Kunnan toiminnassa toteuttavan ennakoarviointikokonaisuuden määrittäminen ja ennakoarviointiprosessien kuvaaminen

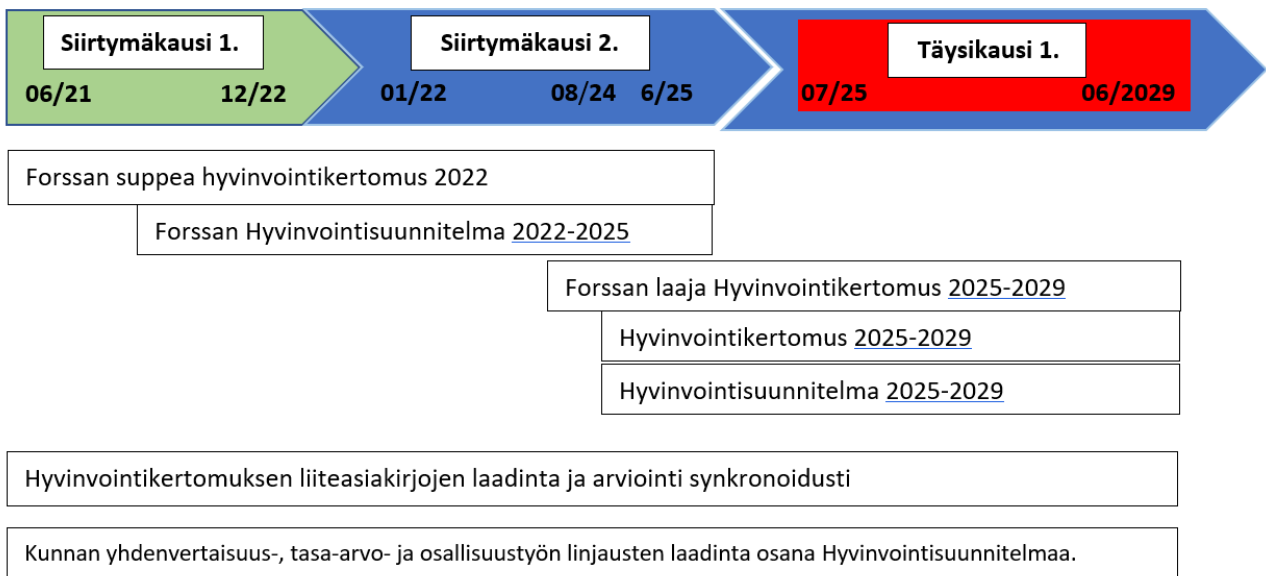
5. HYVÄKSYMINEN

Suppea Hyvinvointikertomus 2022 on laadittu viranhaltijatyönä ja kyse on asiakirjasta, joka siltaa hyvinvointityön kohti uusia rakenteita ja uudenlaista, paikallista hyvinvointityön kulttuuria ja joka ei tuota varsinaisia esityksiä hyvinvointityön jatkosta.

Samanaikaisesti Hyvinvointikertomuksen kanssa on valmisteilla Forssan Hyvinvointisuunnitelma 2022-2025, jossa huomioidaan nyt käsillä olevassa asiakirjassa esitetyt huomiot.

Kuluvan valtuustokauden lopulla aloitetaan ensimmäisen Forssan laajan Hyvinvointikertomuksen laadinta vuosille 2025-2029. Asiakirja pitää sisällään sekä mennyttä arvioivan hyvinvointikertomus -osion että tulevaan suuntaavan hyvinvointisuunnitelman.

Forssan hyvinvointiasiakirjojen syklit laadinnan alkamisesta voimassaoloajan loppuun

Hyvinvointialueen aloittaessa toimintansa tulevat yhdyspintatyöhön liittyvät toiminta- ja arviointiprosessit tarkentumaan käytännössä, mikä tulee mahdollisesti vaikuttamaan myös kuntakohtaisen hyvinvointityön toteuttamiseen. Monilta osin uudessa tilanteessa hyvinvointityön kuntakohtainen rakentaminen vaatii epävarmuuden sietokykyä, kykyä reagoida muuttuviin valmistelutilanteisiin ja ennen kaikkea kykyä yhteistyöhön monitoimijaisessa toimintaympäristössä.